

Det som syns i tö

- En trädgårdshistorisk undersökning av Tosterups slotts trädgårdsmästarbostads trädgård.

What is hidden in the snow

- *The history of the gardener's garden at Tosterup's castle*

Thomasine Eriksson

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur
Trädgårdsingenjör- design
Alnarp 2022

Det som syns i tö- En trädgårdshistorisk undersökning av Tosterups slotts trädgårdsmästarbostads trädgård.

What is hidden in the snow- The history of the gardener's garden at Tosterup's castle

Thomasine Eriksson

Handledare: Åsa Klintborg Ahlklo, Sveriges lantbruksuniversitet SLU, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Patrik Olsson, Sveriges lantbruksuniversitet SLU, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i Landskapsarkitektur
Kurskod: EX0847
Program/utbildning: Trädgårdsingenjör- design
Kursansvarig inst.: Helena Persson & Märit Jansson
Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2022
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.

Nyckelord: Trädgårdsmästarbostad, trädgårdshistoria, Tosterups slott, Tosterup, trädgårdsmästare

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

- <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Den här rapporten undersöker trädgårdsmästarbostadens trädgård tillhörande Tosterup slott. Tosterup slott ligger i Tomelilla kommun, Skåne. Slottet och slottsparken har en lång och väl dokumenterad historia. Släkten Ehrensvärd har ägt slottet och dess ägor i flera generationer. Väster om slottet ligger en gammal trädgårdsmästarbostad som hyrs ut till hyresgäster. Det här huset och dess trädgård har inte lika väl dokumenterad historia, vilket är något som utforskas i den här uppsatsen. Uppsatsens frågeställningar menar på att dokumentera trädgårdens nuvarande form och växtmaterial, titta på hur den har sett ut historiskt samt ändrats över tid. Syftet med detta är att bidra med mer information om hur en trädgårdsmästarbostads trädgård har sett ut, då det är ett relativt outforskat område.

Det material som rör trädgårdens nuvarande form har samlats in genom en inventering. Denna metod innefattar en grundlig genomgång av trädgården som resulterat i en nulägesplan. På denna nulägesplan finns alla arter som varit möjligt att identifierade utplacerade på sin rätta plats. Ytan som inventerades avgränsades till de grönytor som innefattas i de nuvarande hyresgästerna i trädgårdsmästarbostadens hyreskontrakt. Med andra ord, trädgårdsmästarbostadens nuvarande trädgård. Efter inventeringen började eftersökningarna på historiskt material om platsen. Det material som presenteras i uppsatsen kommer ifrån kartor, fotografier, flygfoton, Tosterups godsarkiv och muntliga källor.

Det första som presenteras av det historiska materialet är en karta från år 1779. I den kartan syns trädgårdsmästarbostaden. Det har funnits en trädgårdsmästarbostad på samma plats sedan 1700-talet. Dock har den tillhörande trädgården ändrat form över tid. Marken har arrenderats ut till trädgårdsmästare för att odla mat till de boende på slottet. Det finns specifika arter, som köpts in till trädgårdens konto, dokumenterat i en kassabok från 1899–1901. Bland annat fanns sparrisplantor, potatis och blåregn dokumenterade. I resultatet presenteras även namn på tidigare trädgårdsmästare samt många personliga minnen rörande platsen som de tidigare ägarna av Tosterup, Jörgen och Gunilla Ehrensvärd, bidragit med. Trädgårdsmästeriet lades ner i slutet av 1960-talet. Efter det har trädgården blivit en del av slottsparken i sin karaktär. Det som finns på platsen idag är framför allt ett resultat av många olika människor som på något sätt varit en del av platsen, men även naturens gång. Almar och hästkastanjer som tidigare prytt området har insjuknat, dött och ersatts av andra träd. Det tydligaste spåret av trädgårdsmästeriets dagar som går att se idag är hur gräset växer på den tidigare odlingsmarken. Där skiftar gräsmattan mellan mossor och gräs i form av ränder, likt hur odlingarna ser ut på ett flygfoto från 1946.

Även om denna undersökning har bidragit med ny information om trädgårdsmästarbostadens trädgård så finns det mer att undersöka. Inventeringen som genomfördes bör fortsättas att göras under ett helt år så alla växter kan dokumenteras och analyseras. Dessutom finns det fler spår att följa upp. Ett exempel på det är att titta på släktarkivet tillhörande familjen Ehrensvärd som finns i Stockholm. Materialet kan ha mycket mer att berätta. Denna uppsats har bidragit med en pusselbit till det stora pusslet om hur trädgårdsmästares liv har sett ut i Sverige genom tiderna.

Nyckelord: Trädgårdsmästarbostad, trädgårdshistoria, Tosterups slott, Tosterup, trädgårdsmästare

Abstract

This report examines the garden related to an old gardener's house. The gardener's house belongs to Tosterup's castle, placed in Tosterup, Tomelilla, in the region of Skåne, Sweden. This castle has an old and well documented history that stretches back to the 14th century. The family Ehrensvärd has been the owners of Tosterup's castle, and the grounds belonging to it, during several past generations. The gardener's house and its garden are located on the west side of the castle. It has been rented out to different tenants since the last gardener moved out. This garden has not got the same well documented history as the castle, and that is what is going to be examined in this essay. The questions that are being answered in this rapport aim to make a thorough documentation of what the garden looks like in present time, then try to find out about its history. With that knowledge comparisons have been made and some of the history of garden understood.

The information presented about the garden's current state was gathered through taking inventory of all the plants existing. The result of the inventory is presented in the form of an illustration where all the plants are placed on their exact place. The area that was studied was limited to the parts of the garden that currently belongs to the gardener's house. After that, the research about the garden's history started. That information comes from studying old maps, photographs, aerial photos, Tosterup's castle's archive and through talking to people connected to the area in some way.

The earliest documentation of the gardener's house and garden that was found is dated in the year 1779. It is a map where the house can be seen very clearly. The house has been built sometime during the 18th century and has stayed in its place since then. The same thing cannot be said for the garden though. The shape of it changes over time. The gardener rented the garden and had a deal with the owners of the castle that he would provide them with the crops that was grown there. Specific kinds of plants, that were bought to the garden, can be found in book about the castle finances from 1899-1901. E.g., Wisteria, potatoes and asparagus. Names of past gardeners are also presented in this essay. All these discoveries are combined with the memories from Jörgen and Gunilla Ehrensvärd, who were the previous owners of Tosterup's castle. The last gardener moved out in the late 1960s, and with that the growing of edible crops ended in the area being discussed. After that, the gardener's garden turned into a place that looks like the rest of the gardens belonging to the castle. Today, the gardener's garden has few traces of its time as a field that was growing crops but has more traces of all the different people being involved since. And the way of nature has also put its mark on it. *Ulmus glabra* and *Aesculus hippocastanum* that previously graced the area with their presents has over the years sickened, died and been replaced by other trees. The most apparent trace of the garden's days as a field for crops can be seen in the grass. Streaks of moss and grass vary in lines that look very similar to how the field look like in an aerial photo from 1946.

Even though this essay presents new information, there are lots of things to continue research regarding the gardener's garden in Tosterup. Inventory of plants should be done during a whole year, so that other sorts of plants that bloom during different seasons can be documented and analysed. There are also other sources of information that could be relevant e.g., Ehrensvärd's family archives located in Stockholm. This essay contributes with one of the pieces of the puzzle that is the history of gardeners in Sweden.

Keywords: Tosterup's castle, garden history, gardener, gardener's house, Tosterup.

Innehållsförteckning

Prolog	8
1. Inledning	9
1.1 Syfte och frågeställningar	10
2. Metod och material	12
2.1 Inventering	12
2.2 Tryckta källor	13
2.3 Muntliga källor	14
2.4 Analysmetod: kartöverlägg	15
2.5 Avgränsningar	15
3. Resultat	17
3.1 Trädgårdsmästarbostaden idag	17
3.1.1 Huset	18
3.1.2 Stora gräsmattan	18
3.1.3 Snåriga hörnet	21
3.1.4 Södra trädgården	23
3.1.5 Skuggiga baksidan	25
3.2 Trädgårdsmästarbostadens historia (1779–2022)	27
3.2.1 1779–1906	27
3.2.2 1919–1961	32
3.2.3 1970- 2022	44
4. Diskussion	49
4.1 Allmänna reflektioner	49
4.2 Förändringar och trädgårdsintresse	49
4.3 Platsens utformning idag	50
4.4 Arbetsmetod	50
4.5 Vidare forskning	51
5. Slutsats	52
Referenser	53
Figurförteckning	55

Tack	62
Bilaga 1	63

Prolog

” Jag slogs av platsens mäktighet. Man kunde känna historiens vingslag. Det var en ynnest att få jobba med Tosterup.”- Barbara Johnson, landskapsarkitekt (Johnson 2022).

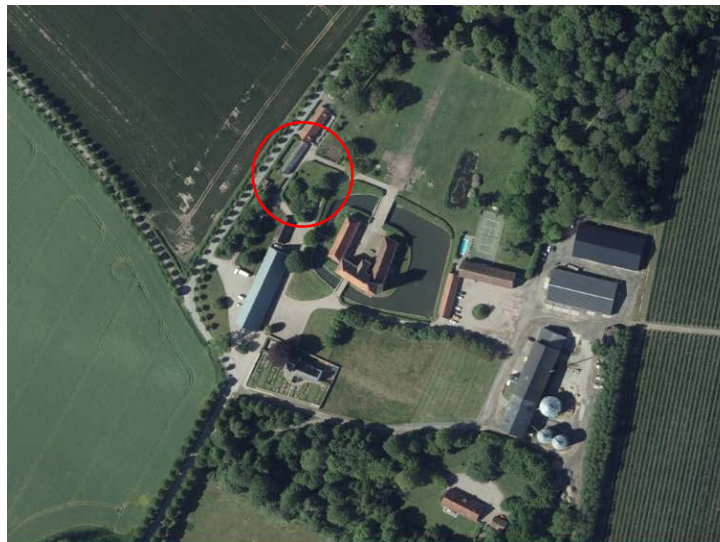
I Tosterup, Tomelilla kommun, ligger Tosterups slott. Slottets gula torn går att se på långt avstånd där det ligger på sin höjd. En glada glider elegant över åkrarna som sträcker sig så långt ögat kan nå. Redan någon kilometer från slottets östra sida omsluts vägen av alléer som leder hela vägen fram till slottsportarna. En stor stenvägg, tillhörande en ännu större ladugård, stöttar upp smidesgrinden på ena sidan. På andra sidan finns Tosterups kyrkas mur till hjälp. Gruset på gårdsplanen framför slottet knastrar under fötterna, men annars är det i princip helt tyst. Här finns inte muller från motorvägar. Hit når inte stadens brus. Vallgraven kluckar stillsamt runt slottets stadiga stenvägg och leder fotstegen runt till slottsparken. Grusgång blir till välklippta gräsmattor som omfamnas av en egen liten slottsskog.

Med slottets tunga grund i ryggen öppnar sig en slottspark som nästan bara går att sammanfatta likt Barbara Johnson. Det går inte att klandra den som fastnar här, med blicken över denna vackra park. Det är helt förståeligt att missa den lilla korsvirkeslängan som ligger väster om slottet. Korsvirkeshuset i vitt och rött, som även det har flera hundra år på nacken. Men det är just hit vi ska rikta blicken i den här rapporten, till ett hus och en plats som lätt glöms bort i sina stora sammanhang. En ovanlig och samtidigt vanlig plats på samma gång. Ett hus likt många andra, men i en kontext inte många har fått uppleva. En gammal trädgårdsmästarbostad tillhörande ett vackert slott i Skåne. Trädgårdsmästarbostadens trädgård tillhörande Tosterups slott är huvudpersonen i den här akademiska berättelsen.

1. Inledning

I slutet av år 2021 satt jag och funderade på vad jag skulle skriva mitt kandidatarbete om. Jag visste att jag ville skriva något inom ramen för trädgårdshistoria, gärna om trädgårdar som blivit bortglömda eller saknar forskning. Under samma period förberedde jag mig på en flytt, till trädgårdsmästarbostaden tillhörande Tosterup slott. Efter diskussioner med min handledare kom vi fram till att denna plats skulle bli ett intressant undersökningsobjekt. Ett område fyllt av historia i kombination med obehindrat tillträde, undersökningsplatsen ligger precis utanför dörren. Så på den vägen blev det. Nästa steg blev att fråga sig; vad är det här för plats?

Trädgårdsmästarbostaden är belägen på Tosterup slotts västra sida (se röd markering på figur 1). Intill husets baksida och södra sida, samt baksida, finns en trädgård som får användas och ska skötas av de som hyr trädgårdsmästarbostaden (se markering 1 på figur 2). Framför huset finns även ett område som andra hyresgäster får använda, tillsammans med trädgårdsmästarbostadens

Figur 1. Flygfoto över Tosterup slott. (© Lantmäteriet 2020)

Figur 2. Flygfoto över trädgårdsmästarbostaden och tillhörande trädgård med undersökningsområdena samt grannhus utmarkerat. (© Lantmäteriet 2020)

hyresgäster (se markering 2 figur 2). I dagsläget är det de här två områdena som räknas till trädgårdsmästarbostadens trädgård.

Tosterup slott ägs idag av Jan Ehrensvärd. Verksamheten som bedrivs på Tosterup är främst jordbruk och äppelodling. De hyr även ut hus omkring slottet till hyresgäster (Tosterups slott u.å.). Ett av husen är trädgårdsmästarbostaden, även kallad *Trädgårdsvillan*. Intill trädgårdsmästarbostaden finns ett hus kallat *Den gamla skolan* och där bor Jörgen och Gunilla Ehrensvärd (se markering 3 på figur 2). Jörgen och Gunilla är föräldrar till Jan och tidigare ägare av Tosterup. Jörgen och Gunilla Ehrensvärd har varit till stor hjälp med undersökning av trädgårdsmästarbostaden. Tillsammans har vi diskuterat det material som jag hittat och de har varit väldigt generösa med att dela med sig av sina minnen. Eftersom de känner Tosterup likt inga andra har detta varit väldigt värdefullt för undersökningen.

Något som gör trädgårdsmästarbostaden i Tosterup extra intressant är att det just är en trädgårdsmästarbostad. När det har forskats på historiska trädgårdar har inte trädgårdsmästare stått i centrum. Det har snarare fokuserats på trädgårdens utformning, dess konstnärlighet, eller ägaren av trädgården (Ahrlund 2006: 11). Trädgårdsmästaryrket har inte betraktats som ett skapande yrke, utan mer som en anställd person vars uppgift är att realisera arbetsgivarens vision. Detta är en felaktig bild av yrket och hur en trädgård skapas. Trädgården och dess arbete utvecklas och ändras över tid. Det påverkas av många olika inblandade personer. Inte minst av trädgårdsmästaren (Ahrlund 2006: 12).

Det finns alltså en lucka i historien gällande hur trädgårdsmästarnas liv sett ut. För att komplicera saken ännu mer kan man då fråga sig; hur såg då trädgårdsmästarens trädgård ut? Det är exakt det som ska utforskas i den här uppsatsen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med rapporten är att bidra med information om hur trädgården tillhörande Tosterups trädgårdsmästarbostad har sett ut historiskt, samt att göra en dokumentation av vad som finns på platsen idag. Eftersom trädgårdsmästarbostäder är ett relativt outforskat område finns det ett stort värde i att undersöka och dokumentera en sådan plats. Med denna rapport hoppas jag kunna bidra med en liten pusselbit till historieskrivningen om trädgårdsmästarbostäderna, och framför allt dess trädgårdar.

Frågeställningar

- Hur har trädgårdsmästARBostaden, tillhörande Tosterups slott, trädgårdshistoria sett ut?
- Hur ser trädgården ut idag?
- Jämför trädgården med hur den har sett ut historiskt.

2. Metod och material

Den här rapporten använder sig av två olika metoder. Först en inventering av undersökningsområdet för att fastställa hur platsen ser ut idag. Efter det har efterforskning kring platsens historia genomförts. Den historiska efterforskningen har baserats på samtal med personer med koppling till platsen, litteratur, arkivmaterial och kartstudier. I det här kapitlet kommer dessa metoder samt materialet att förklaras och diskuteras mer i detalj.

2.1 Inventering

På inrådan från min handledare har först en inventering av växtmaterialet på platsen genomförts. Utgångspunkten för inventeringen har varit att vara så saklig som möjligt. Anledningen till detta är att det är viktigt att inventeraren har en så objektiv blick som möjligt. Om undersökningen hade börjat med litteraturstudien hade inventeringen kunnat påverkas mer än nödvändigt av en sökande blick. Med detta menas att analysen kan påverkas av efterforskningar som gjorts innan inventeringstillfället. Exempelvis att eftersökandet av spår från en gammal kartbild överskuggar vad som faktiskt finns på platsen.

En inventering genomförs för att växtmaterialet kan berätta om platsens historia. Inte bara genom vilka arter som finns på platsen, utan även genom placering, ålder, sammanhang och växtsätt (Flinck 2013:128).

Inventeringen genomfördes i januari månad år 2022, vilket är den sämsta tiden på året att göra en sådan typ av undersökning. Mycket växtmaterial är visset eller dött den tiden på året, vilket gör inventeringen begränsad. En inventering av detta slag bör göras vid ett flertal tillfällen, över ett års tid, för att kunna ge en rättvis helhetsbild av platsen (Flinck 2013:128). I denna uppsats är inte den typen av inventering möjlig då tidperioden för skrivandet är begränsad.

Arbetet genomfördes med hjälp av två måttband på 50 meter vardera. Som stöd vid artbestämning har *Den stora knoppboken* (Lööv 2018), artdatabanken, samt dialog med kurskamrater och handledare använts. Ambitionen med inventeringen var att vara så artspecifik som det går, utan att identifiera växter fel. I vissa fall har

det lett till att arten samt sort kunnat identifieras, i andra fall endast släkte. Inventeringen har sammanställts i form av en illustrationsplan med tillhörande växtlista. Dessa bifogas i uppsatsen som bilaga 1.

2.2 Tryckta källor

Det tryckta materialet som har använts i denna uppsats består av kartor, fotografier, arkivmaterial och litteratur. Det är viktigt att se det tryckta materialet för vad det är och ha förståelse för varför det har dokumenterats på detta sätt. Exempelvis har vissa kartor relativt odetaljerad information då syftet är att visa på gränsdragningar. Kartor kan också ritas upp med syftet att planera förändringar eller visa på kommande planer som sedan aldrig genomförs. Det blir därför viktigt att veta varför dokumentet upprättats och av vem.

Kartor

Rapporten utgår mycket från kartbilder. Dessa ger mer övergripande bilder av förändringar i landskapet och trädgårdens form, men saknar detaljer. För att få mer detaljerad förståelse för platsen har dessa kompletterats med fotografier på marknivå från platsen och dess omgivning. Majoriteten av kartbilderna som presenteras i uppsatsen kommer från Lantmäteriets tjänst *Min karta* och deras register för historiska kartor.

Fotografier

De fotografier som finns med i den här uppsatsen föreställer antingen växtmaterial eller är flygfotografier. Fotografierna som är med i uppsatsen föreställer inte alltid trädgårdsmästarbostadens trädgård. De bilder som inte föreställer trädgårdsmästarbostaden presenteras i uppsatsen då de visar på växtmaterial som funnits på ägorna och därmed kan ha funnits i trädgårdsmästarens trädgård. De säger något om platsens omnejd och ger en närmare inblick i stil och uttryck än vad kartorna eller flygfotografierna gör. Detta betyder inte att fotografierna ger en exakt bild av undersökningsplatsen. Vidare diskussion om fotografiernas betydelse kommer att föras i samband med att de presenteras.

Landsarkivet i Lund

Tosterups godsarkiv mellan åren 1899–1944 finns bevarat hos Landsarkivet i Lund. Det material som främst undersökts från godsarkivet är kassaböckerna, men även information från en Jordebok finns med. Det som eftersökts i kassaböckerna är kvitton, verifikationer eller noteringar om vad för växtmaterial som köpts in till trädgårdsmästarbostaden. Materialet som slutligen kom med i uppsatsen kommer främst från kassaboken från 1899–1901. Det beror på att den hade mer

beskrivande noteringar kring utgifterna. I de andra kassaböcker var dokumentationen väldigt sparsam och inte tillräcklig för att presentera.

Det är svårt att veta exakt vilka delar av trädgården som dessa inköp är gjorda till. Kassaböckerna som går att hitta i Tosterups godsarkiv täcker hela slottets ekonomi. Det finns konton för exempelvis hushållet, skogen och personal. Kontot för trädgården innefattar troligen undersökningsområdets inköp, men det kan också varit inköp till andra delar av slottsparken. Var exakt dessa inköp har placerats i trädgården står inte specificerat någonstans i godsarkivet. Utgifterna kan fortfarande vara kopplade till trädgårdsmästeriet och trädgårdsmästaren, men Tosterups slottspark är stor. Det finns ingen garanti att dessa inköp placerats på undersökningsområdet. Dock finns det god grund för att den information som presenteras troligen är kopplad till trädgårdsmästarbostaden. Diskussion gällande detta kommer att fortsätta i och med att materialet presenteras.

Verifikationer tillhörande kassaböckerna från de senare årtalen fanns kvar, närmare bestämt för åren 1940–1944. Av alla verifikationer fanns två kvitton som gick att tyda som trädgårdsrelaterade. Samma problematik finns även här, utgifterna behöver inte vara kopplade till området runt trädgårdsmästarbostaden.

Det finns viktiga personliga begränsningar kopplade till materialet från landsarkivet i Lund som är värda att poängtera. Kassaböckerna, samt majoriteten av materialet som undersöktes, är handskrivet. Ibland i blyerts och alltid med skrivstil, vilket gjorde att det fanns svårigheter att tyda delar av materialet. Jag behövde be om hjälp av min handledare med att försöka förstå materialet.

2.3 Muntliga källor

Under arbetets gång har samtal skett med ett flertal personer med olika kopplingar till Tosterup slott. Jörgen och Gunilla Ehrensvärd är de som bidragit med majoriteten av den insamlade informationen. Dessa samtal har skett vid flera tillfällen under hela uppsatsskrivandet. Eftersom Ehrensvärds bor granne med trädgårdsmästarbostaden har det varit enkelt att gå över och ställa frågor samt stämma av att fakta uppfattats rätt. För att säkerhetsställa att samtalen uppfattats rätt har de även fått läsa igenom materialet och godkänna de fakta som kommit från dem, innan publicering.

I dessa samtal har frågor om minnen gällande Tosterup generellt, samt trädgårdsmästarbostaden mer specifikt, diskuterats. Jörgen och Gunilla har inte bara varit till stor hjälp när det kommer till att dela med sig av sina minnen, utan

de har även bidragit med rekommendationer gällande relevant litteratur och andra personer att prata med.

Landskapsarkitekten Barbara Johnson, som har kopplingar till platsen genom sitt arbete, har också bidragit med information via telefon.

2.4 Analysmetod: kartöverlägg

För att göra jämförelse mellan olika historiska kartor har kartorna lagts på varandra i form av kartöverlägg. För att få en ungefärlig bild av hur området har ändrats har en av kartornas opacitet försvagats och sedan placerats ovanpå en annan karta. Denna process har genomförts i redigeringsprogrammet Adobe Illustrator. För att få en så rättvis bild som möjligt har slottets struktur legat som utgångspunkt för kartornas placering. Slottet är en av de få strukturer på området som i sin storlek har varit konstant sedan 1500-talet (Vikner et al. 2014: 64), vilket gör det till en bra utgångspunkt för överläggen.

Kartöverläggen presenteras inte i resultatet. Denna analysmetod har främst använts som ett arbetssätt för att förstå platsen och har inte alltid varit det mest effektiva sättet att demonstrera resultaten.

2.5 Avgränsningar

Undersökningen har avgränsats både geografiskt och tidsmässigt. Detta på grund av den tidsbegränsning som finns för uppsatsskrivandet. Den geografiska avgränsningen baseras på var gränsen för trädgårdsmästarbostadens trädgård går i dagsläget. Denna avgränsning innebär inte att tidigare gränser inte kommer diskuteras, utan denna gräns gäller främst vid den inventering som genomförts.

Det är svårt att avgränsa en plats historia tidsmässigt. Allt som någonsin funnits kan kännas relevant för förståelsen. Dock måste det ske en avgränsning någonstans och i det här fallet har den tidsmässiga avgränsningen som gjorts grundat sig i de kartbilder som Lantmäteriet har i sina register.

Informationsinsamlingen börjar vid den äldsta kartan från år 1779. Efter det har alla kartbilder på Lantmäteriets digitala plattform föreställande Tosterup undersökts. Det kan finnas ännu äldre information eller kartor någonstans där ute bland personliga arkiv och gömmor. Det hade varit önskvärt att börja informationssamlingen vid årtalet då huset byggdes eller då den första trädgårdsmästaren flyttade in. Tyvärr har inte någon information gällande detta hittats.

Eftersom uppsatsen skrivits i Tosterup, Skåne, finns även en geografisk begränsning gällande vilka arkiv som besökts. Exempelvis finns Ehrensvärdska släktens arkiv beläget i Marieberg, Stockholm och det är inte tillgängligt digitalt. Hela materialet är även tillståndbelagt (Riksarkivet u.å). Med tanke på den mängd material som kunnat samlas in från andra källor, samt uppsatsens nivå, har inget besök till Stockholm gjorts.

3. Resultat

I det här kapitlet presenteras undersökningens resultat. Först kommer inventeringen att redovisas. Syftet med detta är att skapa en grundläggande förståelse för hur platsen ser ut. Efter det kommer platsens historia att presenteras i kronologisk ordning.

3.1 Trädgårdsmästarbostaden idag

För att skapa tydlighet har platsen delats in i fyra olika delar. Delarna baseras på naturliga avgränsningar i trädgården, exempelvis byte av markmaterial eller avgränsande häck. De fyra delarna har fått varsitt namn som grundar sig i platsernas främsta karaktärsdrag eller en utmärkande ståndortskomponent, med andra ord är det en beskrivande titel. Varje del har markerats med en färg och siffra (se figur 3). De fyra delarna är:

1. Stora gräsmattan (mörkblå)
2. Snåriga hörnet (ljusblå)
3. Södra trädgården (mörklila)
4. Skuggiga baksidan (ljusrosa)

Figur 3. Undersökningsområdets olika delar utmärkta med färg och siffra. Flygfoto. (© Lantmäteriet 2020)

Husets karaktär kommer att beskrivas inledningsvis. Detta för att huset har varit stående utgångspunkt för den tillhörande trädgården, medan trädgården har ändrat form över tid. Den plats som inventerades har, som tidigare nämnt, avgränsats till vilka delar av trädgården som tillhör trädgårdsmästarbostaden idag. Dessutom har huset betydelse för platsens förståelse, intryck och ståndort. Se bilaga 1 för att se exakt placering av alla växter som redovisas nedan.

3.1.1 Huset

Figur 4. Grusväg som leder fram till huset söder ifrån. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 5. Detaljbild korsvirke. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 6. Detaljbild dörr huvudentré. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 7. Huvudingången och grusplanen framför trädgårdsmästarbostaden. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 8. Trädgårdsmästarbostadens två entréer. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Trädgårdsmästarbostaden är ett vitt och rött korsvirkeshus på drygt 100 kvadratmeter. Huset är cirka 26 meter långt och sex meter brett, men har väggar som är ungefär en halv meter tjocka. Huset har två ytterdörrar. Den ena är huvudentrén och leder in till en hall. Den andra leder in i en tvättstuga. Inne i bostaden finns kök, två rum och två badrum. Ett av rummen har en öppen spis. Vindsvåningen är inte inredd. Framför huset finns en grusgång samt grusplan.

3.1.2 Stora gräsmattan

Området ligger längs med, och strax under, husets framsida. Den totala ytan är ungefär 1000 kvadratmeter, och då innefattas det *Snåriga hörnet*. Platsen ger ett öppet intryck under vinterhalvåret när träden inte skuggar, men under

sommarmånaderna känns platsen antagligen mer stängd. Det finns en bred öppning i häcken som riktar sig mot huset. Detta är områdets enda ingång (se röd pil på figur 9).

Markskikt

Området är täckt av gräsmatta. Gräsmattan innehåller en hel del annat växtmaterial än gräs. Mossa, ogräs så som nässlor och tistlar, tusensköna (*Bellis perennis*), snödroppe (*Galanthus nivalis*) och vintergäck (*Eranthis hyemalis*) går att hitta växande i gräset. Gräsmattan har en del skiftningar och generellt växer gräset sämre under de träd som finns på platsen. En av skiftningarna finns i ett av platsens hörn. Det är en stor cirkel i gräsmattan med nysått gräs som inte har tagit sig ännu. Tidigare har en rödblommig hästkastanj funnits på den platsen. Trädet blev dock sjukt och har nyligen dött (J & G Ehrensvärd 2022). Idag växer svampar på denna skiftning (se figur 11). Det också finns skiftningar i gräsmattan i form av ränder. Ränderna består av mossor och gräs om vartannat (se figur 10).

Perennerna som går att identifiera vid denna tidpunkt på året är pioner (*Paeonia*) och plymspirea (*Aruncus dioicus*). Pionerna är planterade för 10–15 år sedan av Gunilla Ehrensvärd. Beslutet att sätta pionerna just där beskrivs mer som en nödlösning då de behövde flyttas i och med renoveringen av *Den gamla skolan* i början av 2000-talet. Tidigare stod pionerna planterade längs med en huskant på den gamla skolan som nu har en terrass längs med sig (J & G Ehrensvärd 2022).

Figur 12. Vinterståndare av plymspirea i rabatt. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 9. Orienteringsbild för Stora gräsmattan. (© Lantmäteriet 2020)

Figur 10. Bild på gräsmattan. Ränder av mossor och gräs syns i denna del av området. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 11. Svampar som växer i gräsmattan. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 13. Vissen pion i en av rabatterna. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Buskskikt

Figur 14. Rosbuske av okänd sort i Stora gräsmattan. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 15. Bokhäcken som växer längs med Stora gräsmattans västra och södra sida. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Området är inringat av en häck av bok (*Fagus sylvatica*) i två olika höjder. Häcken närmast husets sida, den västra, är drygt 170 cm hög. Bokhäcken mot öster har en höjd på runt 130 cm. Det finns en rosbuske utplacerad i gräsmattan. Även den är drygt 170 cm hög.

Trädsikt

Figur 16. Sockertoppsgran. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 17. Två bokträd och trädet som föll i stormen Malik. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 18. Frukträd. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

På platsen finns två bokträd (*Fagus sylvatica*) och tre fruktträd. Dessa fruktträd är någon sorts körsbär (*Prunus*), plommon (*Prunus domestica*) och äpple (*Malus domestica*). Det finns även en sockertoppsgran (*Picea glauca* 'Conica') som står utplacerad mitt i gräsmattan. Under tiden som denna uppsats författades kom

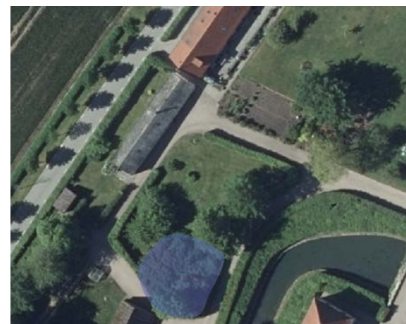
stormen Malik och fällde ett träd placerat på denna yta. Trädet var dött och ruttet. Det stod placerat nära ett av bokträden. På alla träd finns olika lavar och alger växande på stammen. Alla fem träden ser ut att vara till åren men det är svårt att avgöra hur gamla.

3.1.3 Snåriga hörnet

På samma område som den *Stora gräsmattan* är en del i princip igenvuxen av syren (*Syringa vulgaris*) och murgröna (*Hedera helix*). I det här hörnet har de äldsta stammarna av syren dött och där med växer mycket svampar och lavar på stammarna. Platsen är skuggig på grund av syrenerna som har en höjd på ca tre meter.

Markskikt

Marken är täckt av murgröna. Det är svårt att urskilja några andra arter vid den här tiden på året, men några snödroppar tittar fram bland bladen. Området har mycket dött växtmaterial som pinnar och löv vilket inte verkar röjas undan. Några av syrenerna i ytterkant klipps ner och området hålls på så vis tillbaka i storlek.

Figur 19. Orienteringsbild Snåriga hörnet. Område utmarkerat i blått. (© Lantmäteriet 2020)

Figur 20. Snåriga hörnet sett norr ifrån. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 21. Markskiktet i Snåriga hörnet. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 22. Närbild markskikt snåriga hörnan. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Buskskikt

Som tidigare nämnts är detta skikt nästan uteslutande bestående av syrener (*Syringa vulgaris*). Bokhäcken (*Fagus sylvatica*) i sydost löper längs med området. På områdets södra sida är det syrenbuskarna som avgränsar mot anslutande gångvägar. Det finns även en doftschersmin (*Philadelphus coronarius*) i ena hörnet av området. Murgrönan har tagit sig upp i många grenar och växer även på höjden. Flera syrenbuskar är döda, vilket bidrar till att ett flertal arter av svampar växer på det döda växtmaterialet, exempelvis gullkrös (*Tremella mesenterica*) (se figur 25).

Figur 23. Murgröna som klättrar i död syren. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 24. Svamp som växer på död syren. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 25. Gullkrös växandes på grenar i snåriga hörnan. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Trädsikt

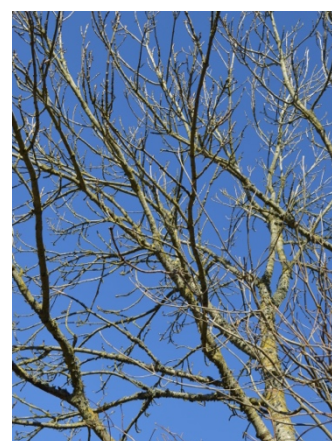
Det finns ett träd i den här delen av trädgården. Det är svårt att urskilja vilken art då trädet ej har blad vid inventeringstidpunkten, samt är mycket högt. Habitus och grenverk ser ut likt figur 26, 27 och 28.

Figur 26. Knoppar på träd av okänd art. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 27. Stam på träd av okänd art. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 28. Grenar på träd av okänd art. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

3.1.4 Södra trädgården

Det här området är relativt välexponerat för sol och ligger i ett sydväst-läge. Ett litet hus som i dagsläget används som förråd ligger i ena hörnet. Platsen har tre olika ingångar. Huvudingången är markerad med röd pil och sidoingångar är markerade med gula pilar på figur 29.

Huvudentrén ligger vid husknuten, vid den del av trädgården som är täckt med stenplattor (se figur 30). Det går även att komma norr ifrån, genom *Skuggiga baksidan* eller längs med förrådets långsida.

Markskikt

Områdets markskikt består mestadels av gräsmatta men det finns även en del som är täckt av stenplattor. Stenen är oregelbunden till formen samt delvis täckt av mossa, lavar och alger (se figur 31). Gräsmattan består till stora delar av mossa. Ogräs av många olika slag förekommer också, så som tistlar, maskros (*Taraxacum*) och vildpersilja (*Aethusa cynapium*). I gräsmattan, intill förrådet finns smultron (*Fragaria vesca*) (se figur 32).

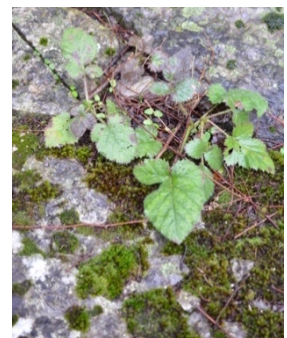
Längs med den sydvästra sidan, intill bokhäcken, löper en rabatt som är ca en meter bred. Rabatten går hela vägen från förrådets kortsida till det buskage som växer norr över. I rabatten håller vårlökar på att komma upp. Det finns även nerklippta perenner som ser ut att vara någon typ av pion (*Paeonia*). Kärleksört (*Hylotelephium*) har sina vinterståndare kvar och går att hitta i rabatten.

Figur 29. Orienteringsbild Södra trädgården. Ingångar och område utmarkerat. (© Lantmäteriet 2020)

Figur 30. Vy från husknuten in i Södra trädgården. Röd pil på figur 29 visar vart bilden är tagen ifrån. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 31. Närbild på stenplattor. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 32. Smultron intill förrådet. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 33. Vy från förrådets kortsida. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 34. Närbild på gräsmattan. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Buskskikt

Platsen har flera olika arter av buskar, samt två olika arter av häckar. Fem individer av bukettspirea (*Spiraea x vanhouttei*) har vid inventeringstillfället en sammanväxt och buskig form, men har troligen planterats som en häck då den ser ut att inte ha blivit beskuren på ett tag.

Hybridspirea (*Spirea x cinera*) står i ena hörnet av rabatten. Den är mindre i storlek än bukettspirea och har en rundad form. Det finns även en rosbuske (*Rosa*) i ena hörnet av rabatten (se figur 36). Vilken typ av ros är svårt att avgöra vid denna årstid. En häck av klasespirea (*Spiraea x billardii*) avgränsar området mot grusvägen (se figur 35).

Trädsikt

Området har inga träd. Det finns träd som angränsar till området och skuggar ytan delvis.

Exempelvis står en stor sälg (*Salix caprea*) i en sådan position.

Förrådet

På detta område finns ett litet hus i trä, som nu mera används som förråd (se figur 30). Förrådet har två olika rum som brukas av olika hyresgäster. I det större rummet förvaras verktyg och tillbehör för trädgårdsarbete. Detta hus är ett före detta hönshus. Det var Albert, en tidigare hyresgäst uppe på slottet, som gjorde om det till förråd. Detta gjordes någon gång under slutet av 1900-talet (J & G Ehrensvärd 2022).

Figur 35. Häck av *Spiraea x billardi* som omsluter Södra trädgården. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 36. Rabatten med ros, kärleksört, vårlökar, pion och spirea. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

3.1.5 Skuggiga baksidan

Eftersom trädgårdsrummet är lika långt (och nästan lika smalt) som huset, så skuggas området mestadels. Det finns inga dörrar från huset som leder ut i den här delen, utan besökare går antingen genom *Södra trädgården* eller den lilla entré som finns i norr. De höga häckarna, samt husets väggar, ger området en avskild känsla. Platsen har mycket mer begränsat antal arter på sin yta än tidigare beskrivna delar.

Markskikt

Hela området är täckt av gräsmatta. Likt gräsmattan på alla övriga delar av trädgården består även denna av mestadels mossor. In under häcken växer två olika perenner. Munkhätta (*Arum italicum*) och julros (*Helleborus*) går att hitta på dessa platser (se figur 41 & 42). Båda två är trädgårdsväxter som planteras i rabatter, men de står inte i någon rabatt utan under en häck. Detta kan tyda på att det funnits en rabatt längs med häcken tidigare. Idag är häcken både bred och hög. Därför är det inte omöjligt att det var en rabatt intill häcken när den först planterades. Denna rabatt bekräftas även av Gunilla Ehrensvärd (2022). Rabatten har växt igen de senaste fem åren då de tidigare hyresgästerna inte orkade att sköta om den.

Buskskikt

Platsen omringas av en ca tre meter hög häck av bok (*Fagus sylvatica*). Platsen har även en doftschersmin (*Philadelphus coronarius*) som tycks vara rätt gammal. En självsådd lönn står bakom doftschersminen. I detta buskage går även snöbär

Figur 37. Orienteringsbild Skuggiga baksidan. Område markerat med rosa. (© Lantmäteriet 2020)

Figur 38. Övergång markmaterial norra ingången. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

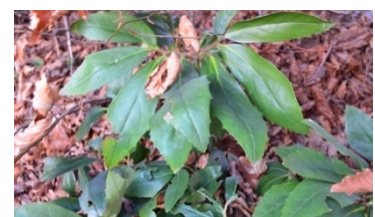
Figur 40. Ingång till Skuggiga baksidan från norr. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 39. Helhetsbild av Skuggiga baksidan. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 41. Munkhätta under bokhäck. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 42. Julros. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

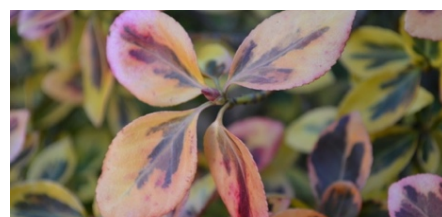
(*Symphoricarpos albus*) och björnbärssnår av okänd sort (*Rubus*) att hitta. I trädgårdens motsatta hörn står en rosbuske (*Rosa*).

Trädsikt

Det finns en uppstammad gul klätterbenved (*Euonymus fortunei* 'Emerald'n Gold'). Trädet är inte högre än 120 cm och mår inte bra. Stammen är sprucken och skott av en annan individ skjuter från marken. Om detta är någon typ av rotskott från en ympning eller om det är en helt annan individ är svårt att tyda. Det är dock någon typ av benved (*Euonymus*) som skjuter skott (se figur 43). Det här trädet planterades troligen av de tidigare hyresgästerna vid namn Hedenborg. Trädet ser inte speciellt gammalt ut och har ett växtstöd som stöttar det. Trädstödet tycks dock ha stått där ett antal år eftersom tråden som håller fast trädet och stödet har vuxit fast i stammen.

Figur 43. Gul klätterbenved med skjutande rotskott. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 44. Närbild på gul klätterbenved. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 45. Snåriga buskar i områdets södra hörn. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

Figur 46. Rosbuske av okänd sort i områdets norra hörn. (Foto: Thomasine Eriksson 2022)

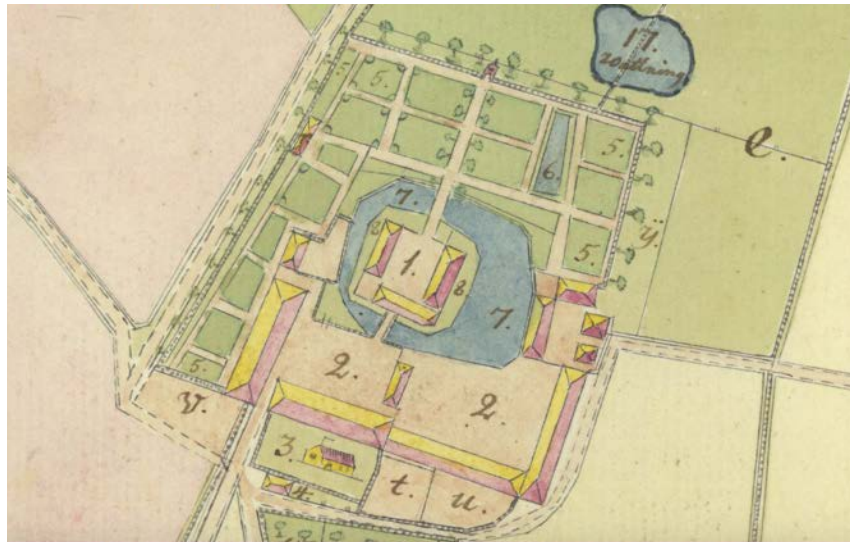
3.2 Trädgårdsmästarbostadens historia (1779–2022)

Årtalen har delats in i kapitel baserat på mängden information som finns. Vissa kapitel täcker 100 år av platsens historia och andra omfattar 50–60 år. De kartbilder, och i vissa fall flygfoton, som finns med i detta kapitel är beskurna och visar endast slottsområdet med fokus på undersökningsområdet. Materialet kommer att diskuteras och analyseras i samband med att det presenteras.

3.2.1 1779–1906

1779

Vi den här tidpunkten har Tosterups slottspark många gångstråk i rätta linjer, vilket ger kvadratiska och rektangulära former på de övriga områdena. Dessa områden har en grön nyans och några av dem har siffran fem markerat vid sig. Dessa gröna områden återges som ”Trädgården” i förklaringslistan (se figur 49).

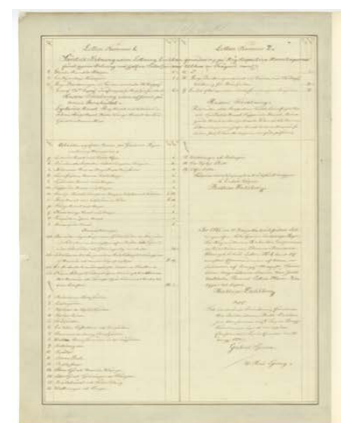
Figur 47. Inäodelning Tosterup. (© Lantmäteriet 1779, K126-7:1)

Det finns ett hus som ligger på samma plats som trädgårdsmästarbostaden gör idag. Huset har bokstaven r markerat på taket. Denna markering är väldigt svår att se och kräver att man zoomar in på bilden (se figur 48). I förklaringslistan kan vi läsa att huset är ”Trädgårdsmästare huset”. Så med stor sannolikhet är det samma hus som finns på platsen idag. Runt huset har områdena samma gröna nyans och form som i de övriga delarna av trädgården.

Figur 48. Närbild på trädgårdsmästarbostaden. Inäodelning Tosterup. (© Lantmäteriet 1779, K126-7:1)

Att ett slott som Tosterup haft en trädgårdsmästare på området redan på 1700-talet är inget ovanligt. Trädgårdsmästare har genom historien haft en nära koppling till samhällets mer välbärgade medborgare. Adeln, som ofta ägt herrgårdar och gods, hade personal som skötte trädgården på ett eller annat sätt (Ahrland 2006: 17). Trädgårdskonst var något som visade på hög status men gav också ägarna stor glädje. Här kunde familjen, vänner och gäster underhållas stora delar av året (Ahrland 2006: 18).

Figur 49. Teckenförklaring. Inäodelning Tosterup. (© Lantmäteriet 1779, K126-7:1)

På figur 47 finns även en del detaljer utplacerade. Ett exempel på en sådan detalj är att träd finns utsatta på området. Gissningsvis är de inte skalenliga, men deras placering visar på alléer som löpt längs med hela slottsträdgården och utifrån slottsgården mot norr. Denna allé anlades år 1760 (J & G Ehrensvärd 2022). Denna allé är en tydlig avgränsning mot närliggande områden. Området rakt norr över är beskrivet som ”Kohage”. Öster om kohagen finns även ett område markerat med bokstaven e vilket förklaras som ett skogsparti (se figur 47).

1783

År 1783 genomfördes rätt stora förändringar i slottsparken. Ett exempel på detta var anläggandet av en park kallad *Mon Bijou* (översättning: mitt smycke, min juvel) belägen söder om kyrkan (Vikner et al. 2014: 95).

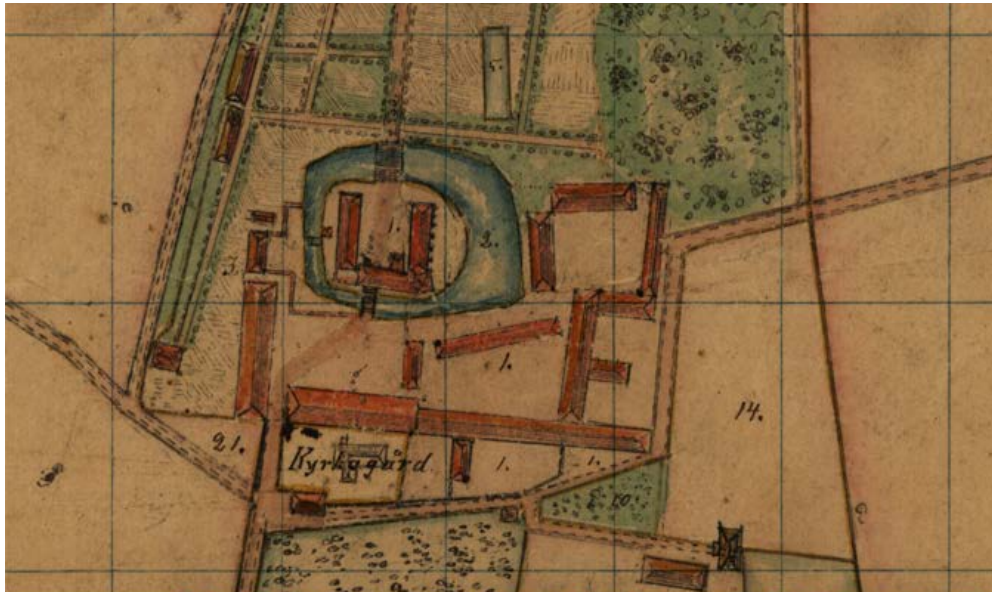
Den här typen av dokumentation är spännande och får en att fundera kring vilken potentiell inblandning trädgårdsmästaren på Tosterup kan ha haft. Som tidigare nämnt så var trädgårdsmästarnas roll i trädgårdars utveckling ofta inte nämnd eller uppmärksamman. De var dock inblandade i processen. Skickliga trädgårdsmästare hade ofta hög ställning på gods och herrgårdar (Ahrland 2006: 301).

1795

Runt år 1795 genomfördes olika experiment i trädgården av Tosterups dåvarande ägare Carl August Ehrensvärd. Han intresserade sig för jordbruk och ville gärna förbättra metoderna som användes. Ehrensvärd gjorde småskaliga försök där bland annat olika jordblandningar testades vid uppdrivande av rågplantor. Dock hade han underskattat svårigheterna att sedan översätta resultaten i storskalig odling (Klintborg Ahlklo 2012: 49–51).

Under 1700-talet förändrades inställningen till naturvetenskap. Ämnet blev mycket högre ansett vilket ledde till ett ökat intresse för odling inom de högre samhällsklasserna. I och med Carl von Linnés systematisering av växtriket, som publicerades 1735, låg Sverige i framkant inom botaniken (Ahrland 2006: 25). Carl August Ehrensvärds intresse för odling låg med andra ord precis rätt i tiden.

1860

Figur 50. Arealavmätning. (© Lantmäteriet 1860, 11-trp-6)

På kartan från 1860, skiljer sig områdets utformning kring slottet och undersökningsplatsen jämfört med kartan från år 1779. Flera av gångstråken som fanns på kartbilden från 1779 har tagits bort och ersatts av större sammanhängande grönytor. Områdena kring trädgårdsmästarebostaden är direkt påverkade av detta (se figur 52). En sådan förändring tyder på att ytan används på ett annat sätt vid den här tidpunkten. Om det har att göra med en stilförändring eller att marken behövdes till exempelvis odling går inte att säga utifrån det här materialet. Det som går att konstatera är att det är en markant stor förändring som lär ha ändrat känslan i trädgården.

Små prickar, eller snarare cirklar, löper längs med grönyternas kanter. Liknande cirklar finns i det område som tidigare har benämnts som skogsparti på kartan från 1779. Det skulle kunna vara någon form av markering för buskar eller träd. I sådana fall skulle det innebära att

Figur 51. Arealavmätning. (© Lantmäteriet 1860, 11-trp-6)

Figur 52. Borttagna gångstråk från 1779 utmarkerade på karta från 1860. Arealavmätning. (© Lantmäteriet 1860, 11-trp-6) Inäodelning Tosterup. (© Lantmäteriet 1779, K126-7:1)

undersökningsområdet har ramats in av antingen en allé eller någon typ av häck. Något som i sådana fall skulle gå att likna med de bokhäckar som ramar in områdena idag (se bilaga 1). Skulle cirkelarna vara en symbol för träd ger det platsen en helt annan känsla.

Norr om trädgårdsmästARBostaden har nu även ett hus tillkommit (se figur 53). Det är huset som numera kallas *Den gamla skolan*. Huset har tidigare varit just det; en skola för barn (J & G Ehrensvärd 2022).

Figur 53. TrädgårdsmästARBostaden och den gamla skolan. Arealavmätning. (© Lantmäteriet 1860, 11-trp-6)

Kohagen norr om undersökningsområdet är borttagen. Området tycks ha blivit en del av trädgården. Den före detta kohagen har siffran tre markerat på sig, likt övriga delar av trädgården (se figur 51). Området utanför trädgårdsmästARBostaden har samma typ av mönster, färg och siffra vilket indikerar att det område som nu går under förklaringen ”trädgård” har vuxit till nästan det dubbla sedan 1779.

Alla dessa ändringar skulle kunna ha gjorts under de förändringar som inleddes år 1783. Stora ändringar har skett i slottsparken under 80 år. Det har även resulterat ett mycket större område att sköta som en trädgård, i stället för kohage som delar av området tidigare bestod av. Det har antagligen varit många fler än bara en trädgårdsmästare som skött parken vid den här tiden. Vanligen utfördes inte allt arbete endast av trädgårdsmästaren, utan trädgårdsdrängar och trädgårdsmästarens familj hjälpte till. På så vis fördes yrket vidare från generation till generation (Ahrlund 2006: 44 & 301).

1899

Kassaböckerna i Tosterups godsarkiv har en del intressanta uppgifter kopplade till trädgården. Kassaboken som redovisar utgifterna under 1899–1901 var den kassabok med mest detaljerade beskrivningar. Trädgården hade ett eget konto. Det finns noteringar om inköp och frakter av växtmaterial samt löner.

Vid den här tiden finns det löneutbetalningar till både en trädgårdsmästare A. Wahlqvist och en trädgårdsdräng Per Nilsson (Kassabok 1899–1901: 16). Trädgårdsmästare Wahlqvist får även utbetalningar månadsvis för kosthållning (Kassabok 1899–1901: 24). Det finns även noteringar om hur han fått betalt för blomsterplantor och såld frukt (Kassabok 1899–1901: 55)

Växtmaterialet som införskaffats under denna period nämns i vissa fall så specifikt som med art. Köp som 25 *Azalea indica* (Kassabok 1899–1901: 154), en Ros Marshal och en *Glycine chinensis* (Kassabok 1899–1901: 48), vilket är ett annat namn för blåregn (Kew u.å.). Mindre artspecifikt växtmaterial som redovisas är inköp av palmblad från Tyskland (Kassabok 1899–1901: 14), potatis från Ystad (Kassabok 1899–1901: 154), och fyra colly vindruvor som har fraktats från Tosterup för försäljning (Kassabok 1899–1901: 154). Pepparrot har även införskaffats från Göteborg (Kassabok 1899–1901: 28).

I räkenskaperna finns även tecken på att trädgårdsmästeriet har sysslat med floristik. Frakt av begravningskransar till både Westinska Sterbhuset och Bonde i Eriksberg finns dokumenterat (Kassabok 1899–1901: 14 & 60). De tyska palmbladen kan ha varit del av något som skulle användas i ett blomsterarrangemang.

Det finns även utbetalningar till andra personer som antagligen inte har med trädgårdsmästaren att göra under trädgårdens konto. De verkar dock ha varit personer som har hjälpt till med byggen eller tjänster kopplade till odling. Det finns en utbetalning till handlare Andersson för plank (Kassabok 1899–1901: 146) och till målare Malmgren för målning av frukthuset (Kassabok 1899–1901: 128). Per Andersson har också fått betalt efter nätuppsättning (Kassabok 1899–1901: 48)

Det är inte helt tydligt hur den ekonomiska fördelningen kopplad till trädgårdsmästeriet har sett ut på Tosterup runt sekelskiftet. Trädgården har ett eget konto, men vilka delar av Tosterup som innefattas i trädgården finns inte specificerat. Trädgårdsmästarbostaden och marken runt omkring har en historia av att ha arrenderats ut (J & G Ehrensvärd 2022). Eftersom undersökningsområdet har arrenderats ut kan det också ha funnits en separat ekonomi som sköttes av arrendatorn. Tosterups godsarkiv blir inte mer specifikt än kontot avsatt för trädgården. Med tanke på vad som redovisats verkar det högst troligt att dessa utgifter är kopplade till trädgårdsmästaren och trädgårdsmästarbostadens trädgård.

Redan på 1700-talet var det inte helt ovanligt med överenskommelser om att arrendera mark. Denna överenskommelse kunde se ut på olika sätt. Oftast skulle trädgårdsmästaren se till att godsägaren, det vill säga arbetsgivaren, hade tillgång till frukt och grönsaker från trädgården. Det kunde också innefatta uppdrivet och plantering av nya fruktträd, så att matproduktionen kunde fortsätta. I gengäld fick trädgårdsmästaren tillgång till bostad, mark och gödsel. Utöver det kunde även annan form av betalning ske, så som av råg eller annan säd. Det fanns inte alltid krav på att grödorna i trädgården skulle tillfalla godsägaren, arrendatorn kunde ha fri tillgång till all frukt och grönt (Ahrlund 2006: 129–130). Det var

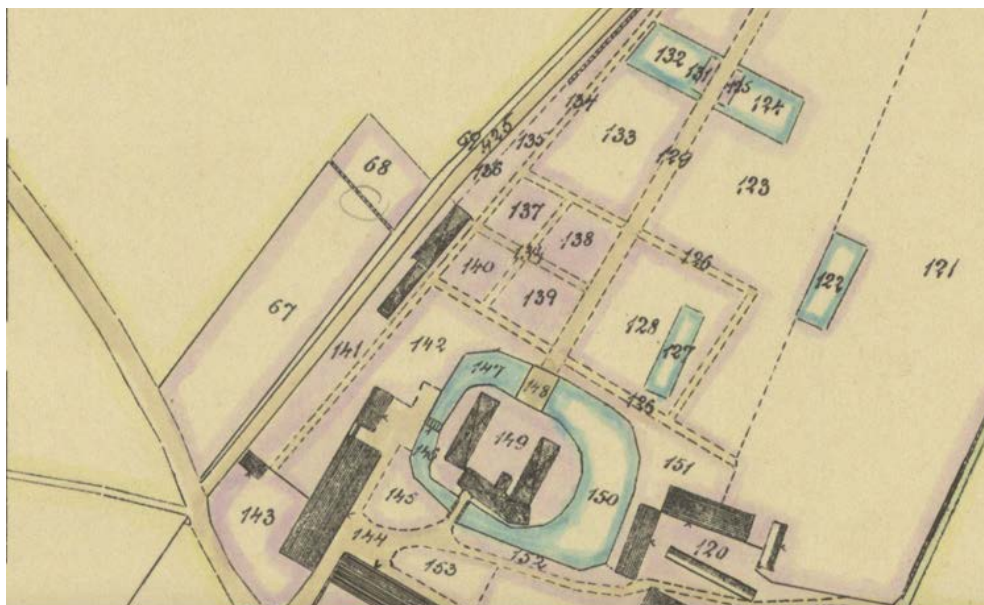
alltså ett sätt att hyra marken, med krav på att sköta trädgården efter de önskemål som markägaren hade. När trädgårdsmästarbostaden arrenderades ut så hade trädgårdsmästaren troligen någon liknande typ av överenskommelse då det framför allt producerades ätbara grödor som skulle förse de boende på slottet med mat (J & G Ehrensvärd 2022).

1906

I en jordebok med odaterat tidsomfång finns register över inkomster till Tosterups slott. Där finns ett konto kopplat till trädgårdsmästare Per Nilsson. Dock står det två årtal noterade på sidorna kopplat till honom och hans inkomster; 1906 och 1907. Det fanns en trädgårdsmästare på Tosterups slott år 1906 vid namn Per Nilsson. Trädgårdsmästare Nilsson har fyra noteringar på sidorna kopplade till honom. Två kopplade till trädgårdens konto och två bokförda under löner. Han har fått en halv årslön á 175 kronor utbetalt två gånger. Från trädgårdens konto är utbetalningarna noterade som ”provision” och visar på en utbetalning på 96,50 kronor och en på 38,80 kronor (Jordeboken u.å.: 407–408). Med stor sannolikhet är detta den före detta trädgårdsskövaren som nu tagit över som trädgårdsmästare efter A. Wahlqvist. Han har samma lön som Wahlqvist hade under sin tid som trädgårdsmästare. Att trädgårdsmästare Nilsson fått provision tyder på det har funnits någon typ av överenskommelse mellan honom och Tosterups ägare gällande försäljningen av växtprodukterna.

3.2.2 1919–1961

1919

Figur 54. Laga skifte Tosterup socken. (© Lantmäteriet 1919, K129-7:3)

Vid den här tiden har områdena 67 och 68 tillkommit till slottsområdet (se figur 54). På tidigare kartor har dessa varit en del av den åker som finns i väster. Dessa områden arrenderades ut till trädgårdsmästaren som bodde i trädgårdsmästARBostaden. De var områden där trädgårdsmästaren odlade grödor till de boende på slottet (J & G Ehrensverd 2022). Även dessa områden har samma typ av markering och färg som övriga delar av trädgården. Det är därför svårt att säga vad gränserna för trädgårdsmästarens odlingar har gått utifrån den här kartan.

65	sky kindvale	5		74	198-	
66	skew myltigje scheppe	13	9300	7215-		
67	lag	0				100
68	waadjeid tont	13	5140	3994		
69	B.	13	1690	838-		
70	Dike	0				700
71	Migelgraf	0				18-
72	skew myltigje scheppe	13	18140	13968-		
73	Stammie	0				200

			Overford	2653	1589 1/4	2376	2653	2220	1925	547
134	Trust	Org	13	-	1810	-	-	-	-	-
185	do	Landgrind	13	-	10	-	-	-	-	-
136	do		13	-	6	-	-	-	-	-
137	do	Landgrind	13	-	560	-	-	-	-	-
138	do	do	13	-	720	-	-	-	-	-
139	do	do	13	-	820	-	-	-	-	-
140	do	do	13	-	560	-	-	-	-	-
141	do	do	13	-	1970	-	-	-	-	-
142	do	do	13	-	2550	-	-	-	-	-

aren som bodde i
där trädgårdsmästaren odlade grödor
(2022). Även dessa områden har
ga delar av trädgården. Det är därför
ärestarens odlingar har gått utifrån den

1923

Figur 57: Porten in till slottsgården år 1923. (Malmö museer 1923, Foto: BW 001279)

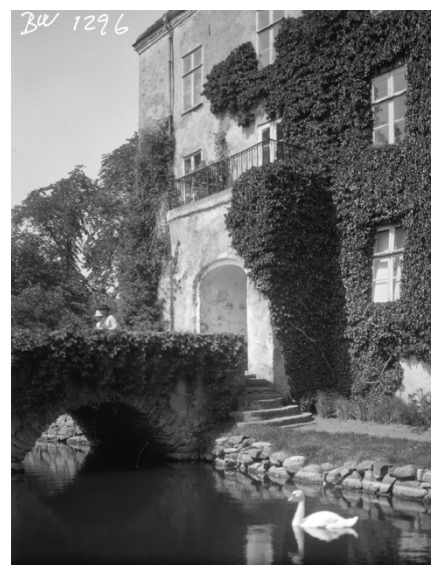
Figur 58: Slottets södra sida år 1923. (Malmö museer 1923, Foto: BW 001297)

Figur 59: Kvinna framför hästkastanj framför slottet. (Malmö museer 1923, Foto: BW 001278)

Figur 60: Slottets östra sida år 1923. (Malmö museer 1923, Foto: BW 001295)

Figur 61: Slottsporten sedd från öster år 1923. (Malmö museer 1923, Foto: BW 001296)

Fotografierna från 1923 ger en tydligare bild av hur växtligheten kring slottet har sett ut (se figur 57, 58, 59, 60 och 61). Även om de inte föreställer rapportens undersökningsområde så ger de en indikation på vad som kan ha funnits. Kartbilderna har inte bidragit med detaljerad information kring vilka arter som har funnits. Även om kassaböckerna från 1899 ger en inblick i vad som köpts till trädgården så kan fotografier likt dessa visa på var inköpen placerats, eller inte placerats.

Fotografierna tyder på att ägorna hade mycket växtlighet som fått växa relativt fritt. Välklippt gräsmatta kontrasteras av klättrande vildvin på slottsväggarna (se figur 57, 58 & 60). En stor hästkastanj syns i bakgrunden på figur 59. Det fanns även en allé vid den här tiden som löpte från slottsgården och rakt ut till parkens norra sida. Allén ramade in den väg som fanns där och som syns både på kartan från 1860 och 1919. Denna allé kommer knappt 100 år senare att insjukna, falla ihop och tas bort (J & G Ehrensvärd 2022). På figur 61 syns ett stort träd alldeles intill vallgraven. Det var en alm som inte finns kvar idag. Tosterup hade flera almar på området. Även runt trädgårdsmästarbostaden (J & G Ehrensvärd 2022).

Fotografierna ger också en inblick i att buskage och stora gräsytor har funnits i de delar som tidigare betecknats som ”tomt” eller ”trädgård”. Uttrycket på platsen har varit mer grönskande än vad som går att läsa av genom kartbilderna. En annan intressant aspekt är det markmaterial som syns på bilderna. Här visas både gångar och kullersten (se figur 57 & 59). Grus är något som används på majoriteten av gångarna runt Tosterup idag och finns även kring gångarna utanför trädgårdsmästarbostaden. Gångarna som syns i de här fotografierna ser ut att ha en upptrampad karaktär. De ser inte ut att vara anlagda på samma sätt som gångarna idag är. De har ingen tydlig och rak kant. Inte anlagda på samma sätt som nutidens grusgångar. Gångarna runt trädgårdsmästarbostaden hade troligen en karaktär likt de på bilden.

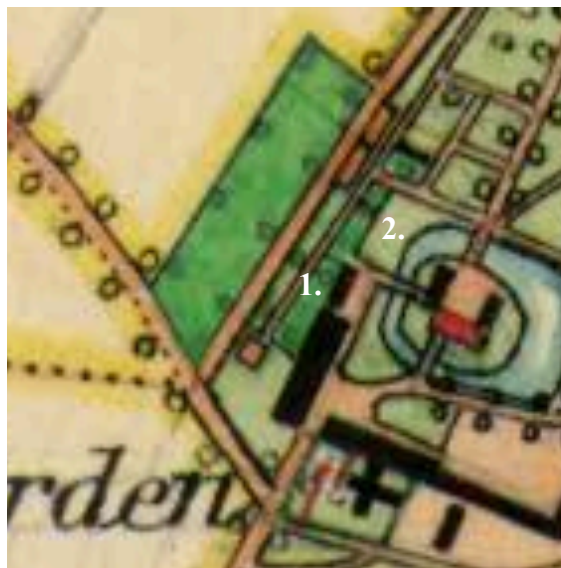
1926–1934

Figur 62. Häradsekonomska kartan år 1926–1934. (© Lantmäteriet 1926–1934, Stora Köpinge, 3–87)

Figur 62 illustrerar slottsområdet mellan perioden 1926–1934. Runt trädgårdmästarbostaden tycks inga stora förändringar ha skett. På denna karta är träd utmärkta med cirklar och det går att se vart olika alléer löper. Exempelvis tycks en relativt gles allé vara planterad hela vägen upp till trädgårdmästarbostaden (se markering 1 på figur 63).

Området som är benämnt med siffran 142 på kartan från 1919 (se figur 54) tycks ha ändrat form. Detta antagande baseras på att två nyanser av färgen grönt använts på området. Tidigare illustrerades inte detta område som två olika delar utan som en sammanhängande del. Den mörkare färgen stämmer överens med det område som tidigare benämnts som 67 och 68 (se markering 2 på figur 54).

Figur 63. Närbild på häradsekonomska kartan från 1926–1934 med markeringar utsatta. (© Lantmäteriet 1926–1934, Stora Köpinge, 3–87)

En ljusare nyans av grönt användes på stora delar av slottsområdet och även på delar av det område som vid den här tiden kan ha arrenderats ut. De exakta

gränserna för vad som hyrdes ut till trädgårdsmästARBostaden, vid den här tidpunkten, går inte att säga med säkerhet. Högre upp på kartan, i slottsparkens nordligaste delar, syns den mörkgröna färgen igen (se figur 62). En gissning är att de två färgerna visar på olika typer av innehåll av växtmaterial. De mörkgröna områdena skulle kunna visa på odling med mer fokuserat trädgårdarbete, medan de ljusgröna ytorna består av exempelvis gräsytor eller mer friväxande grönytor. Figur 58 är ett fotografi föreställande en ljusgrön yta på figur 62. Det kan till och med vara samma träd som syns på kartan och bilden. Fotografiet visar en gräsbeklädd yta med ett stort träd, vilket stärker teorin om vad de olika nyanserna av grönt kan betyda.

Ett område som möjligtvis kan ha tillkommit som odlingsplats är området utmärkt år 1919 som 140 (se figur 54). Det har nu samma mörkgröna färg som tidigare nämnts. Dock kan samma resonemang appliceras i detta läge, färgen behöver inte visa till vem området tillhör. Det kan bara vara ett sätt att markera vad för typ av växtlighet som har växt där. Det kan vara någon annan än trädgårdsmästaren som odlat på denna plats.

1932

Geranium Phaeum finns dokumenterad som upphittad på Tosterup (se figur 64). Var i Tosterup den är hittad står inte specificerat. *Geranium phaeum* är en trädgårdsväxt som framförallt används på skapad mark, dvs trädgårdar, rabatter eller annan hortikulturell skapad växtplats (Artdatabanken 2022).

Figur 64: *Geranium phaeum* L. (Naturalis Biodiversity Center, Netherlands, 1932) (CC0 1.0)

1935

Figur 65: Flygfoto över Tosterup år 1935. (© Kulturen i Lund 1935)

I övre vänstra hörnet på figur 65 syns områdena tidigare refererade till som 67 och 68, på kartan från 1919 (se figur 54), tydligt. Fotografiet visar att många olika typer av växtlighet tycks ha funnits på marken som arrenderades ut till den dåvarande trädgårdsmästaren. Det ser ut att vara både träd, buskar och lägre växtlighet. Runt omkring trädgårdsmästarebostaden, på undersökningsområdet, är det svårt att tyda vad som pågår. Framför huset finns många träd. I området som i denna rapport har refererats till som *Södra trädgården* tycks ingen avgränsande spireahäck finnas ännu. Området ser ut att vara öppet och gå ihop med den långsmala yta som finns nedanför *Södra trädgården*.

En annan intressant del av det här fotografiet är de byggnader som ligget nordligast i bilden (se figur 67). Även om det inte hör till undersökningsområdet så ser det ut att vara det område som har markerats med samma gröna färg

Figur 66. Närbild av kartbild från 1926-1934 med fokus på norra delen av slottsparken. (© Lantmäteriet 1926-1934, Stora Köpinge, 3-87)

Figur 67. Förstoring av norra delarna av slottsparken. Flygfoto över Tosterup från 1935. (© Kulturen i Lund 1935)

som undersökningsområdet på kartan från 1926–1934 (se figur 66). Detta område kan också ha använts till trädgårdsodling. Fotografiet stärker tesen att någon typ av anläggning har funnits där. Detta är inget som finns kvar idag. Jörgen Ehrensvärd har minnen av detta område som barn (2022).

1940–1944

I de kassaböcker som finns i Tosterups godsarkiv från den här tiden redogörs inte utgifterna för trädgården speciellt detaljerat. Vad som dock finns från den här perioden är verifikationer. Både ett kvitto på tre kastanjeträd till en allé och anteckningar för en utgift gällande rivning av ett glashus går att hitta bland dessa dokument (Arkivbox verifikationer 1940–1944). Glashuset som har rivits skulle kunna vara en byggnad belägen i det område som visas på figur 67.

1945

Vid den här tiden genomförs förändringar där buxbomshäckar och kastanjeträd tas bort runt områdena närmast borggården samt på borggården. Rabatter anlades intill slottet för att tillföra färg till det annars relativt gråa området. Rosenrabatter anlades vid en ”delvis nyupptagen tvärgång vid början av trädgården” (Ehrensvärd 1962: 22-23).

1946

Figur 68. Flygfoto över Tosterup år 1946. (© Kulturen i Lund 1946)

Figur 69. Flygfoto över Tosterup år 1946. (© Kulturen i Lund 1946)

På både figur 68 och 69 syns marken tillhörande trädgårdsmästarbostaden. Det syns att det är planterat i rader på stora delar av den yta som tillhör trädgårdsmästarbostaden. Dessa odlingsränder skulle kunna vara det som har påverkat de skiftningar som återfinns i gräsmattan idag (se figur 10).

Det finns även en del byggnader på kartbilden från 1926-1934 (se figur 62) som går att identifiera på dessa fotografier. Ytorna är öppna och en mindre byggnad, som inte funnits med på kartorna sedan innan, syns i nedre högra hörnet på figur 70. Detta skulle kunna vara ett förråd eller hönshus.

Figur 70. Liten byggnad, möjligtvis ett förråd. Flygfoto över Tosterup. (© Kulturen i Lund 1946)

De träd som står på området, som vid inventeringen fick namnet *Stora gräsmattan*, finns inte kvar idag. Hela detta område har genomgått stora förändringar och det är hos dessa fotografier som skillnaden blir tydlig.

1949

Trädgårdsmästare Nils Andersson lämnar Tosterup och trädgårdsmästarbostaden år 1949. Det finns inte dokumenterat när han flyttade in i huset och började

arrendera marken, men det finns dokumenterat att Nils lämnade år 1949 på grund av sjukdom. Han hade främst använt marken för att odla ätbara grödor. Dessa grödor försåg sedan de boende på slottet med mat (J & G Ehrensvärd 2022). På fotografierna från 1946 är det med största sannolikhet Nils Anderssons odlingar som vi ser.

1960

Figur 71. Flygfoto över Tosterup från 1960. (© Lantmäteriet 1960)

Eftersom figur 71 är ett svartvitt fotografi är det lite svårare att urskilja vissa linjer på grund av skuggor. Exempelvis är slottet rätt svårt att se, men det går tydligt att se vallgravens form samt de broar som leder över den. Samtidigt kan en flygbild berätta mer om platsen än en karta då vissa detaljer blir tydligare. Majoriteten av byggnaderna runt trädgårdsmästarbostaden tycks finnas kvar vid den här tidpunkten. Vi får även en bra överblick på områdena benämnda som 67 och 68 år 1919 (se figur 54). Vid den här tiden fanns det bland annat fruktträd på område 68, närmare bestämt plommon och äpple (J & G Ehrensvärd 2022).

Figur 72. Närbild på området runt trädgårdsmästarbostaden med växthus utmarkerat. (© Lantmäteriet 1960)

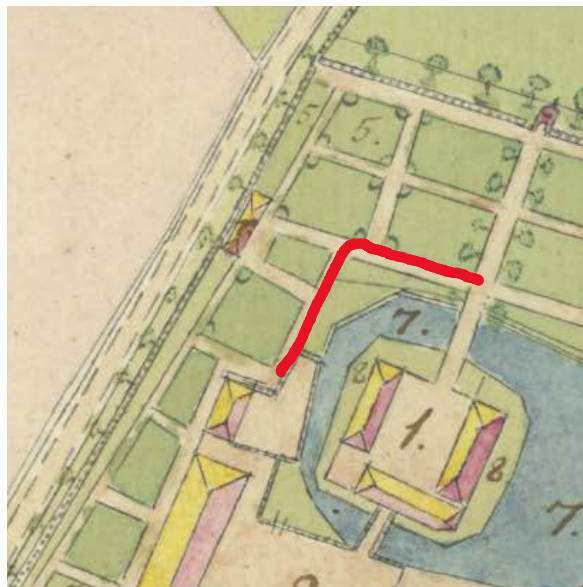
Vid den här tiden har Gunilla och Jörgen Ehrensvärd precis tagit över Tosterup från Jörgens pappa Carl August Ehrensvärd. De flyttar inte in på slottet direkt, utan bor i ett av husen beläget nära Tosterups kyrka. Fokus ligger främst på jordbruket och att renovera de delar av gården som är i behov av det. En av de första åtgärder som vidtas är att riva de gamla ladugårdarna och stallen där kor

och arbetshästar har hållit till. I och med teknikens utveckling utvecklades också Tosterups omgivning. Häst och vagn hade ersatts av bilar sedan länge, och då räckte inte den smala slottsporten för att besökare och boende skulle kunna åka in på borggården. En bilväg anlades någon gång på 1970-talet. Vägen gick längs med vallgraven på slottets västra sida. Resultatet av denna väg är alltså att det område som tidigare omnämnts som område 142 på kartan från 1919 (se figur 54) delas av, då vägen går över den delen av trädgården (J & G Ehrensvärd 2022).

En intressant slump är att vid en jämförelse av kartan från 1779 och ett flygfoto taget 2020. På kartan från 1779 fanns en väg som gick ungefär där den nya anlades. I figur 73 och 74 är de liknande vägarna markerade i rött. Det är inte exakt samma väg, men det är en fascinerande slump att ett liknande gångstråk anlades på nytt flera hundra år senare. Detta utan vetskap om att platsen sett ut så tidigare.

Figur 73. Flygfoto över Tosterup från 2020 med en väg utmarkerat. (© Lantmäteriet 2020)

Figur 74. Inäggelning Tosterup från 1779 med en väg markerad. (© Lantmäteriet 1779, K126-7:1)

Vid den här tiden hyr trädgårdsmästare Oscar Larsson, från Fredriksberg, trädgårdsmästarbostaden. Han arrenderar marken runt huset och där odlar han mestadels frukt och grönsaker. Dessa såldes sedan på Rådhusorget i Ystad. (J & G Ehrensvärd 2022). Tosterup var känt för sina blå druvor. Det fanns ett växthus intill undersökningsområdet som ska ha använts till bland annat odling av dessa druvor. På flygbilden från 1960 (se figur 72) ser det ut att vara en byggnad framför den gamla skolan. Det var där växthuset låg.

Mer dokumentation från den här tidpunkten finns inte. Vad Oscar Larsson odlade var bestämde han helt själv och det var inget som ägarna lade sig i. Det var inte

förrän trädgårdsmästeriet lades ner i slutet av 1960-talet som ytan övertogs av Jörgen och Gunilla Ehrensvärd. Huset skulle fortsätta hyras ut i framtiden, men utarrenderande av marken upphörde med Oscar Larsson.

1961

Figur 75: Plymspirea framför Tosterup slott år 1961. (Foto: © Stig T Karlsson / Malmö Museer 1961)

Figur 76: Prästkragar framför Tosterup slott år 1961. (Foto: © Stig T Karlsson / Malmö Museer 1961)

Figur 77: Växtlighet på bro tillhörande Tosterup år 1961. (Foto: © Stig T Karlsson / Malmö Museer 1961)

Växtligheten från ett markperspektiv visas åter igen i figur 75, 76 och 77. I figur 77 syns prästkrage och någon typ av högre gräs. Områdena kring slottet växte fritt och slogs sedan med lie innan de senare ersattes med bokhäck (J & G Ehrensvärd 2022). Prästkragarna återfinns också på sidan av bron på figur 76 och verkar ha där med haft en ganska stor utbredning på området.

På figur 75 står en stor plymspirea i centrum. Detta fotografi är taget på slottets östra sida, med andra ord inte i närheten av trädgårdsmästarebostaden. Dock är plymspirea (*Aruncus dioicus*) en växt som finns på området som i inventeringen benämnts som *Stora gräsmattan* idag. Arten har alltså över 60 år lång historia på slottsområdet.

3.2.3 1970- 2022

1970

Figur 78. Tosterups omgivning i början av 1970-talet. (Privat arkiv u.å.)

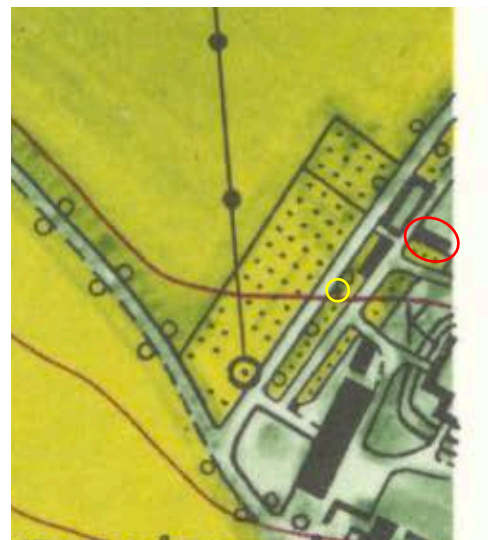
Figur 78 är ett fotografi från början av 1970-talet så skymtas trädgårdsmästarbostaden i bakgrunden. Denna gångväg finns kvar än idag och är en av de vägar som funnits sedan den tidigaste kartbilden år 1779.

Figur 79. Närbild på trädgårdsmästarbostaden i början av 1970-talet. (Privat arkiv u.å.)

1973

Från år 1973 finns en kartbild där halva Tosterup finns med (se figur 80). En brytning görs mitt i slottsområdet, detta påverkar läsbarheten över trädgårdsmästarbostadens trädgård, men det går ändå att se mestadelen av området. Som tidigare nämnts angående flygfotot från 1960 går det att på denna karta se en byggnad framför gamla skolan (se figur 72). Här finns växthusets placering tydligt dokumenterad (se röd markering på figur 80). Vad som dock inte syns i den här bilden är det förråd eller växthus som funnits intill trädgårdsmästarbostaden. Det förråd som finns i *Södra trädgården* idag finns dokumenterat i figur 80 (se gul markering). Det är första gången huset syns i något av kartmaterialet.

Figur 80. Närbild på trädgårdsmästarbostaden med markeringar från Ekonomiska kartan, Stora Köpinge. (© Lantmäteriet 1973, J133-2D0g73)

Figur 80 har också ett intressant ”prickmönster” på de områden som tillhört

trädgårdsmästarbostaden. Samma prickar går att se på andra områden som angränsar till byggnader och det kan vara en markör för trädgård eller tomt.

1975

Bokhäckar planteras runt omkring slottsområdet på Tosterup och även intill trädgårdsmästarbostadens trädgårds framsida. Denna åtgärd vidtas i samråd med landskapsarkitekten Walter Bauer (Vikner et al. 2014: 96). Syftet med bokhäckarna är bland annat att underlätta skötsel i slänterna runt slottet där marken tidigare slogs med lie (J & G Ehrensvärd 2022).

1988–1990

I slutet av 1980-talet anlätades landskapsarkitekt Barbra Johnson för att göra ett förslag på ändringar som skulle kunna genomföras på grönområdena runt omkring slottet. I dessa handlingar finns information om nuvarande element och växtlighet hon anser ska behållas samt förslag på ändringar på området. Inmätningen blir intressant då mer detaljerad information om undersökningsområdet finns med.

Enligt inmätningarna gjorda av Johnson (1990) har det funnits barrväxter på *Stora gräsmattan* framför trädgårdsmästarbostaden, som sedan dess tagits bort och ersatts av bok. I dagsläget finns inga barrväxter förutom sockertoppsgran i den här delen av trädgården. De tre almar som finns utplacerade som befintliga träd på inmätningen (Johnson 1990) på *Stora gräsmattan*. Dessa träd har sedan dess insjuknat, dött och tagits bort. Almsjukan kom från en närliggande gård vid namn Örups slott. Örups slott hade nämligen en almskog som var skyddad och inte fick tas bort, trots sjukdom. Detta ledde till att almsjukan kunde spridas till Tosterup och så småningom ta död på alla almar även där. Ett exakt årtal för almarnas försvinnande finns inte dokumenterat, men det bör ha varit när almsjukan kom till Sverige (J & G Ehrensvärd 2022). Almsjukan kom i en mer aggressiv form till Sverige på 1980-talet (Skogssällskapet 2013). Antagligen dog Tosterups almar någon gång på 1990-talet.

1995

Hela trädgårdsmästarbostaden renoveras invändigt i och med att Rune Andersen skulle flytta in (J & G Ehrensvärd 2022). Han började jobba på Tosterup år 1970 (Vikner et al. 2014: 137). Andersen fick göra valet av interiör. Sedan dess har även alla fönster bytts ut till en nyare och tätare variant.

1999

*Figur 81. Flygfoto föreställande Tosterup taget år 1999.
(Jan Norrman 1999) (CC BY 4.0)*

*Figur 82. Närbild fokuserat på undersökningsområdet från figur 81. (Jan Norrman
1999) (CC BY 4.0)*

Figur 83. Flygfoto föreställande Tosterup taget år 1999. (Jan Norrman 1999) (CC BY 4.0)

Figur 84. Närbild av undersökningsområdet från figur 83. (Jan Norrman 1999) (CC BY 4.0)

I både figur 81 och figur 83 visas trädgårdsmästarbostadens trädgård i ett skick som känns mer bekant med den form platsen har idag. Den spireahäck som ramar in *Södra trädgården* syns i figur 81 (se figur 82 för närbild). Öppningen i häcken, vid förrådet, ser ut precis som idag.

Bokhäckarna som ramar in *Stora gräsmattan* ser ut att vara ungefär på samma höjd som de beskärs till än idag. Rabatten intill bokhäcken där Gunilla Ehrensvärd senare kommer sätta pioner syns på figur 82. En av anledningarna till att rabatten syns är att de fruktträd som finns där idag inte finns med i fotografiet. Fruktträden

på området är alltså inte äldre än 23 år gamla. Antalet träd som syns på undersökningsområdet, i figur 83 och 84, ser också ut att vara betydligt fler än idag.

2000–2008

Landskapsarkitekt Barbara Johnsson gjorde ett återbesök till Tosterup när Gunilla och Jörgen Ehrensvärd hade bestämt sig för att flytta till den gamla skolan bredvid trädgårdsmästarbostaden. Önskemålen inkluderade bland annat planera ytan framför den gamla skolan. Det som efterfrågades var att skapa rumslighet kring huset, men samtidigt behålla utblicken över slottsparken. I och med detta placerades bland annat körsbärsträd ut framför huset. Från det här arbetstillfället finns dokumentation i form av ett förslag som berättar mer om vilket växtmaterial som funnits runt omkring slottsområdet. I inmätningen nämns bland annat förslag om att friställa muren och syrenhäcken som tydligt funnits framför den gamla skolan (Johnson 2000). Muren som omnämns tillhör delar av det gamla växthuset som en gång fanns på platsen med vid den här tiden tagits bort (J & G Ehrensvärd 2022).

Det görs i allmänhet många rekommendationer av förflyttning av befintligt växtmaterial. Det fanns ett hållbarhetstänk i planeringen av ytorna. I stället för att köpa in nya växter så kan sådant som redan finns på området flyttas till en bättre plats (Johnson 2000). Detta är ett synsätt som verkar ha funnits på Tosterup i allmänhet. Exempelvis hur Gunilla flyttat pionerna från *Den gamla skolan* till *Stora gräsmattan* framför trädgårdsmästarbostaden.

2009–2022

Jan Ehrensvärd tar över som ägare av Tosterups slott och förvaltar nu verksamheten. Jan genomför en del förändringar runt om slottsparken, men inget direkt kopplat till trädgårdsmästarbostaden. Det är även runt den här tiden som Hedenborgs flyttar in i trädgårdsmästarbostaden. Ett äldre par som sedan kommer att bo i huset fram till hösten 2021 då båda går bort. De bodde i trädgårdsmästarbostaden i ca 15–20 år (J & G Ehrensvärd 2022). Platsen behåller sin generella form under den här perioden.

4. Diskussion

I det här kapitlet kommer diskussion gällande frågeställningarna, resultatet, arbetsmetoden, personliga reflektioner och vidare forskning att presenteras.

4.1 Allmänna reflektioner

Syftet med den här uppsatsen var att berätta om, samt dokumentera Tosterups trädgårdsmästarbostads trädgård. Det anser jag vara genomfört efter min bästa förmåga. Under arbetets gång har det blivit tydligt hur komplext trädgårdshistoria är. Vi vill gärna dela in det vi ser efter tid, i epoker eller fack, rent av i olika stilar, men i Tosterups fall finns inget sådant fack. Platsen hade behövt stå orörd för att kunna placeras i en tidsepok, och trädgårdsmästarbostadens trädgård är inte en sådan plats som har gjort det. Dock finns det andra typer av spår. Spår av något som också är intressant. Det finns spår av många olika människor. Här i trädgårdsmästarbostadens trädgård finns pusselbitar av de människor som antingen bott, ägt eller designat omgivningarna. Det är fascinerande hur många människor som varit inblandade i platsens utveckling bara det senaste århundradet.

4.2 Förändringar och trädgårdsintresse

Något som syns tydligt i forskningen är att det har funnits ett intresse för odling och trädgård på Tosterup sedan långt tillbaka i tiden. Hela Tosterups slottområde, inklusive trädgårdsmästarbostadens trädgård, har genomgått många förändringar. Landskapet har omformats genom exempelvis gångvägar som har täppts igen och sedan öppnats upp igen. Det har experimenterats med plantor i trädgården på 1700-talet. Parker döps inte till *Mon Bijou* om det inte vore för en känsla av stor vördnad. Detta har, i min mening, gjort undersökningen mycket underhållande.

4.3 Platsens utformning idag

Trädgårdsmästarbostadens trädgård har i dagsläget ett uttryck som påminner om Tosterups slottspark i övrigt. Arter som har historia i övriga delar i slottsträdgården går att återfinna på platsen idag, så som plymspirea som funnits i slottsparken sedan 1960-talet och bokhäckarna som först planterades år 1975. Trädgårdens historia som odlingsyta är svår att föreställa sig idag. Alla spår är dock inte borta. Det tydligaste spåret som går att hitta från trädgårdsmästeriet svunna dagar är ränderna i gräsmattan. Att rader av gräs och mossor växer om vartannat kan inte vara en slump. Speciellt inte när jorden brukats i årtionden på ett sådant sätt, med odlingar i rader. Det är fascinerande hur marken minns, även när våra minnen försvinner.

Även om trädgårdsmästarbostadens nuvarande karaktärsdrag stämmer in med Walter Bauer och Barbra Johnsons helhetsbild av hur Tosterup skulle rustas upp, så syns de många händerna som rört platsen på andra vis. Detaljerna i trädgården är slumpmässiga och personligt styrda. Detta kan tyckas självklart med tanke på att de som bor i trädgårdsmästarbostaden har fått styra hur trädgården ser ut och används. I min mening ger det också platsen ett annat djup. Trädgård är på många sätt något högst personligt och i de mindre detaljerna kommer lager av personligheter, intressen och smak fram. Något som är vackert med detta är att många som påverkat platsen under de senaste 60 åren tycks ha respekterat de som rört den innan. Exempelvis är träden som är förvunna borta för att de har blivit sjuka, inte för att någon har tagit bort dem. Naturliga förändringar har fått ske över tid.

4.4 Arbetsmetod

Att undersöka trädgårdsmästarbostadens trädgård genom metoderna som använts i denna undersökning har varit otroligt lärorikt och samtidigt väldigt roligt. Det går verkligen att likna vid detektivarbete. Det krävs inte bara ett kritiskt öga och logiskt tänkande, utan det krävs också fantasi. Inte fantasi i den mening att det kräver att man hittar på saker. Utan fantasi i den mening att kunna sätta sig in i sammanhanget och kunna föreställa sig platsen vid alla dessa tidpunkter. I mina tankar har jag vandrat på den här platsen sedan 1700-talet.

Att dokumentera sitt arbete är ett privilegium som inte alla har haft möjlighet att göra. Även om dokumentering genomförts så ska det också förvaras och bevaras någonstans. Det ska dessutom finnas intresse och plats för sådana dokument, och det är svårt att garantera att alla kommande generationer kommer ha det. Trädgårdsmästarbostaden i Tosterup har mer dokumentation än majoriteten av

trädgårdarna i Sverige. Dock är informationen ändå knapp i vissa fall. Arbetet har krävt mycket pusslande.

Många intressanta fynd presenteras i denna rapport. Även om inventeringen i det här fallet inte ledde till några 1800-talsfynd, samt var begränsad till en säsong, så har metoden varit hjälpsam. Det var en lärorik start för att förstå platsen. Det startade tankegångarna och nyfikenheten att dyka ner i arkivmaterialet. Att inleda undersökningen med en inventering ledde också till att allt växtmaterial blev lika intressant. En tre år gammal planta ska dokumenteras på samma sätt som ett 100-årigt träd, det finns ingen hierarki i det utgångsläget. Detta känns som en otroligt viktig insikt med tanke på att trädgården i Tosterup har haft en levande historia fram till idag. Dessutom är denna rapport en form av dokumentation, inte ett arbete som har eftersökt äldre växtmaterial eller som ska resultera i någon form av vårdplan. Inventeringen skapade rätt inställning till efterforskningen av trädgårdens historia.

4.5 Vidare forskning

Under arbetets gång har jag hittat mängder av intressant information om olika delar av Tosterup. Detta har inte presenterats i den här rapporten, eftersom det ligger utanför undersökningens ramar. Dock skulle jag vilja rekommendera detta som vidare forskning i framtiden. Det finns många olika delar av Tosterup med mycket intressant historia som säkerligen skulle vara intressanta att utforska.

Mer efterforskningar om trädgårdsmästarbostadens trädgård skulle också behövas. Inventeringen av växter bör göras under alla årets säsonger. I och med detta kan mycket mer information upptäckas och bilden av trädgården ändras. Ehrensvärdska samlingen i riksarkivet kan innehålla mer relevant information och är också något som skulle vara intressant att undersöka.

5. Slutsats

Trädgårdsmästarbostadens trädgård i Tosterup har en lång och spännande historia. Likt många trädgårdsmästarbostäder har det säkerligen funnits mycket mer dokumentation om platsen, men som tyvärr inte finns kvar idag. Den information som presenterats i denna rapport är små pusselbitar som ändå skapar en relativt målande bild av hur platsen har förändrats över tid. Platsen idag präglas främst av människor som varit inblandade de senaste 60 åren. Det finns både väl planerade strukturer och personligt styrda detaljer i trädgården. Mer efterforskning finns att göra om den här platsen, och om andra delar av Tosterups slottspark.

Referenser

- Ahrland, Åsa (2006). *Den osynliga handen: trädgårdsmästaren i 1700-talets Sverige*. [Ny, rev. utg.] Stockholm: Carlsson
- Arkivbox verifikationer (1940–1944). SE/LLA/[30851/B 5/3](#), Övriga räkenskaper, Tosterups godsarkiv 1899–1944, Landsarkivet i Lund. [opublicerat arkivmaterial] <https://sok.riksarkivet.se/arkiv/10M5e7YacawrRKJazOIRj2> [2022-03-11]
- Artdatabanken (2022) <https://artfakta.se/naturvard/taxon/geranium-phaeum-709> [2022-03-11]
- Ehrensverd, Carl August (1962). *Tosterup*. Jörgen och Gunilla Ehrensvärds privata arkiv. [opublicerade anteckningar]
- Flinck, Maria (2013). *Historiska trädgårdar: att bevara ett föränderligt kulturarv*. Stockholm: Carlsson i samarbete med Riksantikvarieämbetet
- J & G Ehrensverd (2022). Samtal med Jörgen och Gunilla Ehrensverd förda vid flera tillfällen under våren 2022. [muntlig källa]
- Johnson, Barbara (1990). *Tosterups slotts park- förslag till upprustning*. Situationsplan. Jörgen och Gunilla Ehrensvärds privata arkiv [opublicerad ritning]
- Johnson, Barbara (2000). *Tosterups slottspark- förslag till upprustning*. Situationsplan. Barbara Johnsons privata arkiv, förvarat hos Mats Knutsson. [opublicerad ritning]
- Johnson, Barbara (2022). Telefonsamtal med Barbara Johnson. [muntlig källa] [2022-02-17]
- Jordebok (u.å.). SE/LLA/[30851/B 5/1](#), Övriga räkenskaper, Tosterups godsarkiv 1899–1944, Landsarkivet i Lund. [opublicerat arkivmaterial] <https://sok.riksarkivet.se/nad?postid=Arkis+37757ea2-39ff-4e2a-b61d-24dae6becfbd&s=Balder> [2022-03-11]

- Kassabok (1889–1901). SE/LLA/[30851/B 3/1](#), Övriga räkenskaper, Tosterups godsarkiv 1899–1944, Landsarkivet i Lund. [opublicerat arkivmaterial]
<https://sok.riksarkivet.se/arkiv/HzKwCQnuxgP4yi6R27lyvM> [2022-03-11]
- Kew (u.a.) *Glycine chinensis*. Board of Trustees of the Royal Botanic Gardens.
<https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:496686-1> [2022-03-11]
- Klintborg Ahlklo, Åsa (2012). *Åkerns blomma: trädgården som jordbrukets förebild i 1800-talets Skåne*. Diss. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet, 2012
- Löw, Claes (2018). *Den stora knoppboken: Sveriges lövfällande lignoser i vintertid*. [Lomma]: [Claes Löw]
- Riksarkivet (u.å.). *Tosterupsamlingen, SE/RA/720873*. [opublicerat material].
<https://sok.riksarkivet.se/arkiv/Qf7YFecRrH6d0G02H087k3> [2022-03-11]
- Skogssällskapet (2021) *Alm och Ask- borta om bara 10 år*.
<https://www.skogssallskapet.se/kunskapsbank/artiklar/2008-09-16-ask-och-alm--borta-om-bara-tio-ar.html> [2020-03-11]
- Tosterups slott (u.å.) *Ett modernt och hållbart jordbruk*
<https://www.tosterup.se/jordbruk/> [2020-03-11]
- Vikner, Kerstin, Ehrensvärd, Jörgen & Ehrensvärd, Jan (2014). *Tosterup på Österlen: historia möter nutid*. Tomelilla: Tosterups Gård

Figurförteckning

Figur 1. Lantmäteriet (2020). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, *N* 6148678, *E* 435954. Flygfoto [Kartografiskt material]
<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false> [2022-03-06]

Figur 2. Lantmäteriet (2020). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, *N* 6148678, *E* 435954. Flygfoto [Kartografiskt material]
<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false> [2022-03-06]

Figur 3. Lantmäteriet (2020). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, *N* 6148678, *E* 435954. Flygfoto [Kartografiskt material]
<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false> [2022-03-06]

Figur 4. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 5. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 6. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 7. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 8. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 9. Lantmäteriet (2020). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, *N* 6148678, *E* 435954. Flygfoto [Kartografiskt material]
<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false> [2022-03-06]

Figur 10. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 11. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 12. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 13. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 14. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 15. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 16. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 17. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 18. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 19. Lantmäteriet (2020). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, *N 6148678, E 435954*. Flygfoto [Kartografiskt material]
<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false> [2022-03-06]

Figur 20. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 21. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 22. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 23. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 24. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 25. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 26. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 27. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 28. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 29. Lantmäteriet (2020). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, *N 6148678, E 435954*. Flygfoto [Kartografiskt material]
<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false>

[527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false](#) [2022-03-06]

Figur 30. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 31. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 32. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 33. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 34. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 35. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 36. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 37. Lantmäteriet (2020). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, *N 6148678, E 435954*. Flygfoto [Kartografiskt material]
<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false> [2022-03-06]

Figur 38. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 39. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 40. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 41. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 42. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 43. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 44. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 45. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 46. Foto: Thomasine Eriksson (2022)

Figur 47. Lantmäteriet (1779). *Inäodelning av Tosterup, Tosterup socken, Kristianstad län*. Akt: K129-7:1 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 48. Lantmäteriet (1779). *Inäodelning av Tosterup, Tosterup socken, Kristianstad län*. Akt: K129-7:1 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 49. Lantmäteriet (1779). *Teckenförklaring till inäodelning av Tosterup, Tosterup socken, Kristianstad län*. Akt: K129-7:1 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 50. Lantmäteriet (1860). Arealavmätning av Tomelilla kommun, Kristianstad län. Akt: 11-trp-6 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 51. Lantmäteriet (1860). Arealavmätning av Tomelilla kommun, Kristianstad län. Akt: 11-trp-6 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 52. Lantmäteriet (1860). Arealavmätning av Tomelilla kommun, Kristianstad län. Akt: 11-trp-6 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 53. Lantmäteriet (1860). Arealavmätning av Tomelilla kommun, Kristianstad län. Akt: 11-trp-6 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 54. Lantmäteriet (1860). *Laga skifteskarta föreställande Tosterup, Tosterup socken, Kristianstad län*. Akt: K129-7:3 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 55. Lantmäteriet (1860). *Laga skifteskarta föreställande Tosterup, Tosterup socken, Kristianstad län*. Akt: K129-7:3 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 56. Lantmäteriet (1860). *Laga skifteskarta föreställande Tosterup, Tosterup socken, Kristianstad län*. Akt: K129-7:3 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 57. Malmö museer (1923) *Port, kvinna* Foto: BW 001279. [fotografi]. Tillgänglig: <https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=10&referens=MM/foto/647820> [2022-03-16]

Figur 58. Malmö museer (1923) *Slott, vattengrav*. Foto: BW 001297. [fotografi]. Tillgänglig:

<https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=9&referens=MM/foto/647839>
[2022-03-16]

Figur 59. Malmö museer (1923) *Kvinna, fotoutrustning*. Foto: BW 001278. [fotografi].

Tillgänglig:

<https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=10&referens=MM/foto/647819>
[2022-03-16]

Figur 60. Malmö museer (1923) *Slott, vattengrav*. Foto: BW 001295. [fotografi].

Tillgänglig:

<https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=9&referens=MM/foto/647837>
[2022-03-16]

Figur 61. Malmö museer (1923) *Slott, vattengrav*. Foto: BW 001296. [fotografi].

Tillgänglig:

<https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=9&referens=MM/foto/647838>
[2022-03-16]

Figur 62. Lantmäteriet (1926–1934). Häradsekonomska kartan över Stora Köpinge, 3-87.

Akt: J112-3-87 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 63. Lantmäteriet (1926–1934). Häradsekonomska kartan över Stora Köpinge, 3-87.

Akt: J112-3-87 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 64. Naturalis Biodiversity Center, Netherlands (1932). *Geranium phaeum* L.

[fotografi]. https://www.europeana.eu/sv/item/11649/_Botany_L_2003403
[2022-03-22]

Figur 65. Kulturen i Lund (1935). *KM 85976.1004*. [fotografi]. Tillgänglig:

<http://carl.kulturen.com/web/object/177259;jsessionid=s3XWXTtFSCGV6EdVwWbYChkF> [
2022-03-22]

Figur 66: Figur 62. Lantmäteriet (1926–1934). Häradsekonomska kartan över Stora

Köpinge, 3-87. Akt: J112-3-87 [Kartografiskt material]. Tillgänglig:
Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 67. Kulturen i Lund (1935). *KM 85976.1004*. [fotografi].

<http://carl.kulturen.com/web/object/177259;jsessionid=s3XWXTtFSCGV6EdVwWbYChkF> [2022-03-22]

Figur 68. Kulturen i Lund (1946). KM 85976.12988. [fotografi].

<http://carl.kulturen.com/web/object/1629967;jsessionid=s3XWXTtFSCGV6EdVwWbYChkF> [2022-03-22]

Figur 69. Kulturen i Lund (1946). KM 85976.12989. [fotografi].

<http://carl.kulturen.com/web/object/1629972;jsessionid=s3XWXTtFSCGV6EdVwWbYChkF> [2022-03-22]

Figur 70. Kulturen i Lund (1946). KM 85976.12989. [fotografi].

<http://carl.kulturen.com/web/object/1629972;jsessionid=s3XWXTtFSCGV6EdVwWbYChkF> [2022-03-22]

Figur 71. Lantmäteriet (1960). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, N

6148687, E 435949. Flygfoto [Kartografiskt material]

<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435949&n=6148686.5&z=12&profile=flygbi1d1960&background=4&boundaries=false>

[2022-03-06]

Figur 72. Figur 71. Lantmäteriet (1960). *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99

TM, N 6148687, E 435949. Flygfoto [Kartografiskt material]

<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435949&n=6148686.5&z=12&profile=flygbi1d1960&background=4&boundaries=false>

[2022-03-06]

Figur 73. Lantmäteriet (2020) *TOMELILLA TOSTERUP 1:2*. SWEREF 99 TM, N

6148678, E 435954. Flygfoto [Kartografiskt material]

<https://minkarta.lantmateriet.se/?e=435956.22898195666&n=6148676.61527185&z=12&profile=flygbild&background=2&boundaries=false> [2022-

03-06]

Figur 74. Lantmäteriet (1779). *Inäodelning av Tosterup, Tosterup socken, Kristianstad*

län. Akt: K129-7:1 [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]

Figur 75. Karlsson, Stig T. / Malmö Museer (1961). Inventarienummer: MM

062945:061188:012. [fotografi]. Tillgänglig: Malmö Museer

<https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=6&referens=MM/delfoto/2303067> [2022-03-22]

- Figur 76. Karlsson, Stig T. / Malmö Museer (1961). Inventarienummer: MM 062945:061187:043. [fotografi]. Tillgänglig: Malmö Museer <https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=6&referens=MM/delfoto/2299345> [2022-03-22]
- Figur 77. Karlsson, Stig T. / Malmö Museer (1961). Inventarienummer: MM 062945:061187:036. [fotografi]. Tillgänglig: Malmö Museer <https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup+slott&sida=2&referens=MM/delfoto/2303062> [2022-03-22]
- Figur 78. Ehrensvärd, Gunilla (u.å). [fotografi]. [privat arkiv].
- Figur 79. Ehrensvärd, Gunilla (u.å). [fotografi]. [privat arkiv].
- Figur 80. Lantmäteriet (1973). *Ekonomiska kartan, Stora Köpinge 2D0g73*. [Kartografiskt material]. Tillgänglig: Lantmäteriets historiska kartarkiv [2022-03-06]
- Figur 81. Norrman, Jan (1999). *Tosterup*. [fotografi]. Tillgänglig: Riksantikvarieämbetet. <https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=3&referens=raa/dokumentation/f1e5f0ec-70b5-4f59-8dec-9eec7818f30a> [2022-03-22]
- Figur 82. Norrman, Jan (1999). *Tosterup*. [fotografi]. Tillgänglig: Riksantikvarieämbetet. <https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=3&referens=raa/dokumentation/f1e5f0ec-70b5-4f59-8dec-9eec7818f30a> [2022-03-22]
- Figur 83. Norrman, Jan (1999). *Tosterup*. [fotografi]. Tillgänglig: Riksantikvarieämbetet. <https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=4&referens=raa/dokumentation/650fba6b-4ce8-48fd-99f4-d555ed34645b> [2022-03-22]
- Figur 84. Norrman, Jan (1999). *Tosterup*. [fotografi]. Tillgänglig: Riksantikvarieämbetet. <https://www.kringla.nu/kringla/objekt?text=tosterup&filter=itemType%3Dfoto&filter=thumbnailExists%3Dj&sida=4&referens=raa/dokumentation/650fba6b-4ce8-48fd-99f4-d555ed34645b> [2022-03-22]

Tack

Jag skulle först och främst vilja tacka min handledare Åsa Klinthborg Ahlklo för din handledning. Det har varit otroligt lärorikt att ta sig an undersökningen på det här sättet. Det känns som att min syn på historia har breddats och det är mycket tack vare dig. Detta var ett nytt sätt för mig att titta på en trädgård och det har varit väldigt roligt!

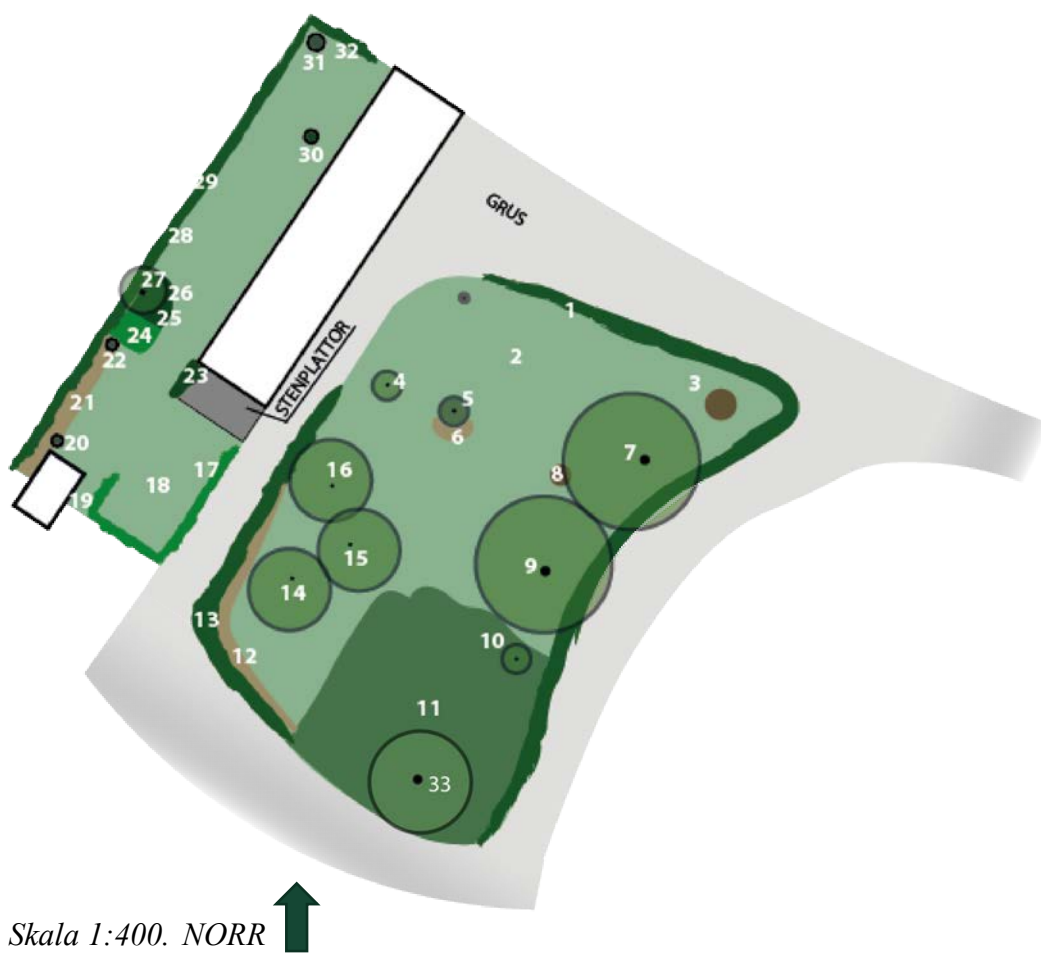
Ett stort tack till Jörgen och Gunilla Ehrensvärd. Utan er hjälp hade denna uppsats inte blivit vad den blev. Tack för att ni har delat med er av minnen, litteratur, fotografier, tips och kunskap. Det har gjort arbetet mycket roligare!

Tack till Barbara Johnson som lånade ut delar av sitt personliga arkiv och delade med sig av sina minnen.

Till sist vill jag tacka min kurskamrat Emilia Dahlqvist och Ture Karlsson som har bollat idéer och bidragit med feedback under arbetets gång. Tusen tack!

Bilaga 1

Illustrationsplan och växtlista föreställande trädgårdsmästarbostadens trädgård i Tosterup, 2022:

Växtlista inventering 2022:

Nummer	svenskt namn	Växtnamn	Beskrivning
1	bok	<i>Fagus sylvatica</i>	Häck av bok, klippt fyrkantig.
2	snödroppe, tusensköna, mossar, vintergäck, ogräs av många dess slag	<i>Galanthus nivalis</i> , <i>Bellis perennis</i> , -, <i>Eranthis hyemalis</i> , -	Gräsmatta med olika arter i sig. Mestadels mossar.
3	okänd svamp	-	Markering i gräs efter föredetta hästkastanj. Numera växer svampar på området.
4	ros	-	rosbuske av okänd sort
5	sockertoppsgran	<i>Picea glauca</i> 'Conica'	I gott skick.
6	pion, plymspirea	-, <i>Aruncus dioicus</i>	liten rabatt intill granen med pion av okänd sort, plymspirea
7	bok	<i>Fagus sylvatica</i>	Stort träd.
8			Dött lövträd som vält. Art okänd.
9	bok	<i>Fagus sylvatica</i>	Stort träd.
10	doftschersmin	<i>Philadelphus coronarius</i>	Buske.
11	bondsyren, murgröna, snödroppe,	<i>Syringa vulgaris</i> , <i>Hedera helix</i> , <i>Galanthus nivalis</i>	Stort igenvuxet område av mestadels bondsyren och murgröna. Finns även olika svamparter, lavar, mossor och liknande på området.
12	pion, plymspirea, smultron, snödroppe och vårlökar	-, <i>Aruncus dioicus</i> , <i>Fragaria vesca</i> , <i>Galanthus nivalis</i> , -	Rabatt med flertal arter samt ogräs.
13	bok	<i>Fagus sylvatica</i>	Häck av bok, klippt fyrkantig.
14	körbärsträd	<i>Prunus</i>	Okänd sort.
15	plommonträd	<i>Prunus domestica</i>	Okänd sort.
16	äppelträd	<i>Malus domestica</i>	Okänd sort.
17	klasespirea	<i>Spiraea x billardii</i>	Stramt klippt häck.
18	snödroppe, tusensköna, vildpersilja, mossar	<i>Galanthus nivalis</i> , <i>Bellis perennis</i> , <i>Aethusa cynapium</i> , -	Gräsmatta med flera olika arter i sig.
19	smultron	<i>Fragaria vesca</i>	Liten individ intill en av dörrarna till förrådet.
20	ros	-	Rosbuske av okänd sort.
21	kärleksört, troligen Narcissus av okänd sort, pion	<i>Hylotelephium</i> , <i>Narcissus</i> , <i>Paeonia</i>	Rabatt med flertal arter samt ogräs.
22	hybridspirea	<i>Spiraea x cinerea</i>	Någon sorts spiraea, troligen denna.
23	bukettspirea	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	Ett antal buskar på rad, inte formklippta.
24	klasespirea	<i>Spiraea x billardii</i>	Stramt klippt häck. I dåligt skick. Behövs gallras rejält.
25	doftschersmin	<i>Philadelphus coronarius</i>	Behöver gallras.
26	snöbär	<i>Symphoricarpos albus</i>	Liten individ, kan vara självsädd.
27	lön	-	Någon sorts självsädd lön.
28	italiensk munkhatta	<i>Arum italicum</i>	Växer in under bokhäck.
29	bok	<i>Fagus sylvatica</i>	Häck av bok, klippt fyrkantig. I fint skick.
30	gul klätterbened	<i>Euonymus fortunei</i> 'Emerald'n Gold'	Uppstammad till mindre träd. I dåligt skick, skjuter rotskott av vad som ser ut att vara en annan typ av benved.
31	ros	-	Rosbuske av okänd sort.
32	julros	<i>Helleborus niger</i>	
33	-	-	Träd av okänd art. Är högt, över 10 m. Är någon typ av lövträd.